

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Michala Tůmová

Vývojová stadia trestné činnosti

Diplomová práce

Olomouc 2010

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Vývojová stadia trestné činnosti
vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne.....

Děkuji tímto svému vedoucímu práce Prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc. za odborné vedení při psaní diplomové práce, zejména za podněty, rady a připomínky, které mi při jejím psaní poskytnul.

Obsah diplomové práce

1. Úvod	7
1.1. Úvod diplomové práce a vymezení základních cílů	7
2. Vývojová stadia trestné činnosti	9
2.1. Pojem vývojových stadií trestné činnosti	9
2.2. Principy vývojových stadií trestné činnosti	11
2.3. Předčasně dokonané trestné činy	12
3. Příprava	13
3.1. Pojem přípravy a úprava přípravy v trestním zákoníku	13
3.2. Znaky přípravy	14
3.3. Trestné činy, které nelze spáchat ve formě přípravy	16
3.4. Pojmy vztahující se k přípravě	16
3.5. Druhy přípravy	17
3.5.1. Kvalifikovaná příprava	17
3.5.2. Nezpůsobilá příprava	17
3.6. Trestnost přípravy	18
3.6.1. Trestání přípravy	18
3.6.2. Zánik trestnosti přípravy	19
3.6.3. Zánik trestní odpovědnosti v případě, kdy se na přípravě podílí více osob	21
4. Pokus trestného činu	23
4.1. Pojem pokusu trestného činu	23
4.2. Znaky pokusu	26
4.3. Trestné činy, které nelze spáchat ve formě pokusu	27
4.4. Odlišení pokusu od přípravy trestného činu	28
4.5. Druhy pokusu	29
4.5.1. Ukončený pokus	29
4.5.2. Neukončený pokus	29
4.5.3. Kvalifikovaný pokus	29
4.5.4. Nezpůsobilý pokus	30

4. 6. Nezpůsobilý pokus	30
4.6.1. Pokus na nezpůsobilém předmětu útoku	30
4.6.2. Pokus nezpůsobilými prostředky	31
4.6.3. Pokus nezpůsobilým subjektem	32
4.7. Trestnost pokusu	32
4.7.1. Trestání pokusu	32
4.7.2. Upuštění od potrestání u přečinů	33
4.7.3. Zánik trestnosti pokusu	34
4.7.4. Zánik trestní odpovědnosti v případě, kdy se na pokusu podílí více osob	36
5. Dokonaný trestný čin	38
5.1. Pojem dokonaného trestného činu v trestněprávní úpravě	38
5.2. Znaky dokonaného trestného činu	40
5.2.1. Znaky a pojetí trestného činu podle trestního zákona (č. 140/1961 Sb.)	40
5.2.2. Znaky a pojetí trestného činu v novém trestním zákoníku	41
5. 2.3. Znaky skutkové podstaty trestného činu	42
6. Zhodnocení platné právní úpravy a úvahy de lege ferenda	46
6.1. Příprava	46
6.2. Pokus	47
6.3. Dokonaný trestný čin	48
7. Srovnání úpravy pokusu, přípravy a dokonaného trestného činu v pojetí českého právního řádu se zahraniční právní úpravou	50
7.1. Právní úprava zahraniční	50
7.2. Srovnání právní úpravy české a zahraniční	53
7.2.1. Obecná východiska	53
7.2.2. Trestný čin	53
7.2.3. Zločiny a přečiny	54
7.2.4. Příprava	55
7.2.5. Pokus	56
7.3. Souvislost s právem EU	56
8. Závěr	58
9. Seznam použité literatury	60
10. Abstrakt	63

1. Úvod

1.1. Úvod diplomové práce a vymezení základních cílů

Trestní právo je právním odvětvím důležitým pro společnost, jelikož musí pružně reagovat na společenské změny, zvláště pak na nové způsoby kriminality, a právě proto je znalost tohoto práva v naší společnosti velmi přínosná. Z rozsáhlé materie, kterou nabízí odvětví trestního práva, jsem pro svou diplomovou práci zvolila téma vývojová stadia trestné činnosti. Jedná se o problematiku, která spadá do obecné části trestního práva, ale má velký dopad při řešení praktických otázek, zejména při kvalifikaci trestného činu, kde se přímo uvádí, zda byl předmětný trestný čin spáchán ve stadiu přípravy nebo pokusu, nebo se jednalo o dokonáný trestný čin. O důležitosti předmětného tématu svědčí i to, že mu byla věnována pozornost už římskými právníky a dnes nenajdeme učebnici trestního práva, která by nepodávala definici a nepopisovala základní zákonitosti vývojových stadií.

Diplomová práce bude věnována zejména teoretickému vymezení pojmu vývojových stadií trestné činnosti, s uvedením stadií uskutečňování úmyslu pachatele spáchat trestný čin do této problematiky spadajících, dále budou popsány znaky, které jsou všem vývojovým stadiím trestné činnosti společné.

Další kapitoly budou zaměřeny na vzájemné odlišení vývojových stadií. Zejména pojmové vymezení přípravy, základních znaků a zákonitostí, vymezení v platné právní úpravě s důrazem na zánik trestnosti přípravy. Dále bude pozornost věnována pokusu trestného činu jako nejobsáhlejšímu institutu vývojových stadií trestné činnosti. Blíže bude popsána v literatuře široce řešená problematika nezpůsobilého pokusu a jednotlivé druhy nezpůsobilého pokusu.

Posledním vývojovým stadiem, na které se práce zaměří, je dokonáný trestný čin. I když se řada autorů v rámci problematiky vývojových stadií omezuje jen na přípravu a pokus a dokonáný trestný čin upravují jako samostatnou problematiku, tato práce nastíní základní instituty související s dokonáným trestným činem.

V závěrečných kapitolách bude shrnuta platná právní úprava a uvedeno několik úvah de lege ferenda, také porovnání problematiky vývojových stadií trestné činnosti tak, jak je upravuje trestní zákoník České republiky a Slovenské republiky, se stručným exkursem o českém trestním právu v evropském kontextu.

Hlavním cílem diplomové práce bude tedy podat podrobný a ucelený výklad problematiky vývojových stadií trestné činnosti tak, aby byl systematický a srozumitelný pro čtenáře.

2. Vývojová stadia trestné činnosti

2.1. Pojem vývojových stadií trestné činnosti

Jak plyne ze starší literatury,¹ jednotlivé formy účastenství spolu s vývojovými stádii trestné činnosti, byly zahrnovány pod významově širší a obecnější pojem formy trestné činnosti.²

Pod pojmem vývojová stadia trestné činnosti potom chápeme „jednotlivé stupně, fáze nebo etapy typické pro uskutečňování úmyslu pachatele spáchat trestný čin“³, přičemž jeho úmysl směřuje přes méně rozvinuté stupně trestné činnosti (typicky příprava, pokus trestného činu), k těm nejrozvinutějším (dokonaný trestný čin).

Vývojová stadia můžeme chápat v užším a širším smyslu.⁴ V širším smyslu sem budeme zahrnovat:

- Pojetí myšlenky spáchat trestný čin
- Vyjádření myšlenky spáchat trestný čin
- Přípravu trestného činu (resp. zvláště závažného zločinu), (§ 20 TZ)
- Pokus trestného činu (§ 21 TZ)
- Dokonaný trestný čin (§ 13 TZ, § 111 TZ)

V užším smyslu sem budeme zahrnovat jen poslední tři uvedené fáze, neboť jen tyto jsou považovány všemi autory za vývojová stadia trestného činu, a jsou proto jako takové trestné.⁵

Pouhá myšlenka spáchat trestný čin je beztrestná.⁶ U vyjádření myšlenky spáchat trestný čin by se dalo obecně hovořit o beztrestnosti s výjimkou případů, kdy uvedeným

¹ SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. *Základy trestní odpovědnosti*. 2. vydání. Praha: Orac, 2003. 455 s. ISBN 80-86199-74-6.

² SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. *Základy trestní odpovědnosti*. 2. vydání. Praha: Orac, 2003, s. 316. ISBN 80-86199-74-6. Autoři uvádí: „Jako formy trestné činnosti označujeme jednak tzv. stadia trestné činnosti, jednak jednotlivé formy účastenství.“

³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 266. ISBN 978-80-87212-24-0.

⁴ V širším smyslu sem budeme vedle přípravy, pokusu a dokonaného trestného činu zařazovat i pojetí a vyjádření myšlenky spáchat trestný čin, což uvádí ve své učebnici prof. Jelínek. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 266. ISBN 978-80-87212-24-0.

⁵ Dnešní literatura zařazuje pod vývojová stadia trestné činnosti pouze přípravu, pokus a dokonaný trestný čin. To uvádí i JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 266. ISBN 978-80-87212-24-0. Dále i KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: CH BECK, 2009, s. 280. ISBN 978-80-7400-042-3.

⁶ Jedná se o projev zásady cogitationis poenam nemo patitur-netrestá se pouhý úmysl spáchat trestný čin. NOVOTNÝ, O., JELÍNEK, A., VANDRUCHOVÁ, M. *Trestní právo hmotné. I. Obecná část*. 3. Vydání. Praha: Codex, 1997, s. 153. Taktéž ŠÁMAL: ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 221. ISBN 978-80-7400-109-3.

jednáním pachatele je naplněna skutková podstata trestného činu⁷ např. trestný čin násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (§ 352 TZ).

Při páčání trestného činu nemusí být vývojová stadia vždy snadno rozlišitelná. Můžeme se setkat s případy, kdy pachatel při páčání trestného činu projde všemi stadii trestné činnosti tedy přípravou, pokusem až dosáhne k dokonání trestného činu.⁸ Na druhé straně máme trestné činy, u kterých dojde k jejich spáchání takovým způsobem, že se rozlišení jednotlivých stadií nedá vůbec provést. (V prvním případě by se jednalo o situaci, kdy pachatel má v úmyslu spáchat vraždu jedem, napřed si opatří jed, dostaví se na místo, vyčká situace, podá jed a pak oběť otráví. V druhém případě je to např. vražda v afektu spáchaná střelnou zbraní, kdy sled událostí je moc rychlý na to, aby pachatel něco plánoval, něco si připravoval atd.)⁹

Jak už bylo řečeno, vývojová stadia trestné činnosti souvisí s úmyslem pachatele spáchat trestný čin resp. s uskutečňováním jeho úmyslu v této oblasti. Pachatel má tedy na začátku určité představy o spáchání trestného činu a jeho následku. Tyto představy pachatele můžeme nazývat jako „*formování úmyslu spáchat trestný čin*.“¹⁰ Tento úmysl je potom pachatelem projeven navenek – tímto projevem míníme pachatelovo jednání resp. páčání určité činnosti, která bude trestnou, pokud bude skutečně ohrožovat nebo poškozovat objekt trestného činu.¹¹

Na začátku této kapitoly bylo uvedeno, že vývojovými stadii trestné činnosti jsou příprava, pokus a dokonání trestný čin. Alespoň toto je dělení podle dnešní odborné literatury.¹² Ve starší nauce se ale setkáváme s četnými diskuzemi na téma toho, co patří do vývojových stadií trestné činnosti, resp. se dvěma základními pohledy na danou problematiku. První se ztotožňuje s tím, že vývojovými stadii trestné činnosti jsou jen příprava a pokus a mlčí o dokonání trestném činu, který považují za zvláštní kategorii. Druzí naopak tvrdí, že do vývojových stadií patří jak pokus, tak příprava i dokonání trestný čin. Pro obě teorie lze

⁷ ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 221. ISBN 978-80-7400-109-3.

⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 267. ISBN 978-80-87212-24-0.

⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 267. ISBN 978-80-87212-24-0.

¹⁰ KONEČNÝ, F. K problematice vývojových stadií trestného činu. *Československá kriminalistika*, 1984, č. 1, s. 56.

¹¹ KONEČNÝ, F. K problematice vývojových stadií trestného činu. *Československá kriminalistika*, 1984, č. 1, s. 56.

¹² Například: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 266. ISBN 978-80-87212-24-0. ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 221. ISBN 978-80-7400-109-3.

naleznout vhodné argumenty, které budou spočívat v následku trestného činu jako odlišujícím kritériu.¹³ Následek totiž chybí právě u přípravy a pokusu, u dokonaného trestného činu ho ale najdeme.

Někteří autoři v souvislosti s vývojovými stadii trestné činnosti hovoří dále i o činnostech, které pachatel vykonává poté, co dokonal trestný čin, např. v zahlazování stop, zastrašování svědků atd. Tyto činnosti mohou samy o sobě naplňovat znaky skutkové podstaty dalších trestných činů, nicméně se nejedná o vývojová stadia trestné činnosti v pravém slova smyslu.¹⁴

2.2. Principy vývojových stadií trestné činnosti:

- Fáze uskutečňování úmyslu pachatele spáchat trestný čin jsou v teorii trestního práva (resp. v učebnicích trestního práva hmotného) seřazeny od nejméně závažných po nejzávažnější. Kritériem zde byl, zejména ve starší literatuře (před zavedením nového pojetí trestného činu), materiální znak skutkové podstaty trestného činu a to nebezpečnost činu pro společnost.¹⁵ Nejmenší nebezpečnost má příprava, potom pokus a společensky nejvíce nebezpečný je dokonaný trestný čin.
- Vývojová stadia jsou myslitelná jen u trestných činů, které jsou páčány ve formě úmyslu.¹⁶ U přípravy se navíc musí jednat o zvlášť závažné zločiny, o kterých tak stanoví trestní zákoník.¹⁷
- Pokus příprava i dokonaný trestný čin jsou trestné, u přípravy a pokusu sazbou činu, ke kterému směřovaly.¹⁸
- Jen u dokonaného trestné činu jsou naplněny všechny znaky skutkové podstaty trestného činu. U pokusu i přípravy se setkáváme s nedostatkem dokonání jako znakem objektivní stránky trestného činu.¹⁹

¹³ KONEČNÝ, F. K problematice vývojových stadií trestného činu. *Československá kriminalistika*, 1984, č. 1, s. 57.

¹⁴ ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 223. ISBN 978-80-7400-109-3.

¹⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 267. ISBN 978-80-87212-24-0.

¹⁶ Stanoví § 20 odst. 1, § 21 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷ § 20 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Jednání, které záleží v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvlášť závažného zločinu, zejména v jeho organizování, opatřování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, srocení, v návodu nebo pomoci k takovému zločinu, je přípravou jen tehdy, jestliže to trestní zákon u příslušného trestného činu výslovně stanoví a pokud nedošlo k pokusu ani dokonání zvlášť závažného zločinu.“

¹⁸ To stanoví § 20 odst. 2 a § 21 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹ K nedostatku následku srov. KONEČNÝ, F. K problematice vývojových stadií trestného činu. *Československá kriminalistika*, 1984, č. 1, s. 57.

- Pokud se jedná o konání pachatele, které prošlo několika vývojovými stadii trestné činnosti, přičítá se mu jen ta forma, která je z hlediska stupně společenské nebezpečnosti formou nejzávažnější. To znamená, že vývojová stadia jsou vzájemně v poměru subsidiarity²⁰ (např. pachatel, který dokonal trestný čin je trestný jen za tento čin, nikoli jeho přípravu a pokus, protože ty jsou absorbovány v trestném činu dokonaném).

2.3. Předčasně dokonané trestné činy

V souvislosti s vývojovými stadii trestné činnosti je nutno vymezit pojem dokonané trestné činy. Jedná se o trestné činy spáchané ve formě přípravy nebo ve formě pokusu, které ale zákon trestá, jako by se jednalo o dokonané trestné činy,²¹ což je odůvodněno společenskou škodlivostí těchto činů. Jako příklad předčasně dokonáných trestných činů je v literatuře uváděno sročení a spolčení u trestného činu násilí proti skupině obyvatel a jednotlivci (§ 352 TZ) nebo trestný čin loupeže (§ 173 TZ).²²

²⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 6. 1959, sp. zn. 2Tz 14/1959: „Vzdálenější stadia uskutečňování trestního činu v poměru ke stadiu bližšímu dokonání trestného činu jsou v poměru subsidiarity, přičemž ustanovení o pokusu zahrnuje přípravné jednání a v dokonaném činu je zahrnut pokus i přípravné jednání, proto v případě téhož předmětu útoku, jsou-li dány objektivní a subjektivní spojitosti (totožnost oběti), jde o jeden trestný čin.“

²¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 268. ISBN 978-80-87212-24-0.

²² ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 222. ISBN 978-80-7400-109-3.

3. Příprava

3.1. Pojem přípravy a úprava přípravy v trestním zákoníku

Příprava je první trestanou fází uskutečňování trestné činnosti pachatele,²³ které předchází pojetí myšlenky a vyjádření myšlenky spáchat trestný čin²⁴ (viz. kapitola Vývojová stadia trestné činnosti).

Příprava je tedy společensky nebezpečné jednání, které je možné jen u zvlášť závažného zločinu a to tam, kde to zákon výslovně stanoví.²⁵ Zároveň můžeme připojit negativní vymezení – jde o přípravu, pokud nebyl dokonán trestný čin nebo nebyl spáchán pokus trestného činu²⁶ (vychází z poměru subsidiarity vývojových stadií trestné činnosti viz. kapitola Vývojová stadia trestné činnosti). Příprava není chápána jako obecná forma trestného činu a to právě proto, že se vyskytuje jen u zvlášť závažných zločinů.²⁷

Příprava nebyla vždy upravena v trestním zákoně stejně, jako je tomu v dnešní právní úpravě. Například úprava trestního zákoníku z roku 1950 (zákon č. 86/1950 Sb.) vycházela z toho, že v případě přípravy se nejedná o obecnou formu trestné činnosti, byla velmi často kritizována, protože nevymezovala přípravu tak široce jako ustanovení o pokusu trestného činu.²⁸ Obrat nastal až se zákoníkem z roku 1961, který zavedl úpravu obecné trestnosti přípravy, což vedlo k širokému postihování přípravného jednání.²⁹ Příprava trestného činu byla vymezena jako: „*Jednání pro společnost nebezpečné, které záleží v organizování zvlášť závažného trestného činu, v opatrování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, srocení, v návodu nebo pomoci k takovému trestnému činu anebo v jiném úmyslném vytváření podmínek pro jeho spáchání, je přípravou k trestnému činu,*

²³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 269. ISBN 978-80-87212-24-0.

²⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 267. ISBN 978-80-87212-49-3.

²⁵ § 20 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Jednání, které záleží v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvlášť závažného zločinu, zejména v jeho organizování, opatrování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, srocení, v návodu nebo pomoci k takovému zločinu, je přípravou jen tehdy, jestliže to trestní zákon u příslušného trestného činu výslovně stanoví a pokud nedošlo k pokusu ani dokonání zvlášť závažného zločinu.“

²⁶ § 20 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoník, ve znění pozdějších předpisů: uvádí, že „o přípravu půjde tam, kde nedošlo k pokusu ani dokonání zvlášť závažného zločinu.“ (viz. výše)

²⁷ V tom spočívá odlišnost přípravy od pokusu, který je obecnou formou trestného činu. Srov. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 269. ISBN 978-80-87212-24-0. Autor uvádí, že novela trestního zákona z roku 1990 omezila přípravu jen na zvlášť závažné trestné činy, toto převzal i nový trestní zákoník.

²⁸ ROTYKA, P. Příprava trestného činu. *Socialistická zákonost*, 1978, č. 1, s. 38.

²⁹ ROTYKA, P. Příprava trestného činu. *Socialistická zákonost*, 1978, č. 1, s. 38. Srov. JELÍNEK, J. In JELÍNEK, Jiří a kol. (ed). *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 34. ISBN 978-80-87212-22-6.

*jestliže nedošlo k pokusu ani dokonání trestného činu.*³⁰ Novelou trestního zákona z roku 1990 byla stanovena trestnost přípravy jen u trestných činů zvláště závažných.³¹ Dnešní vymezení přípravného jednání budeme v trestním zákoníku hledat v § 20 odst. 1: „*Jednání, které záleží v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu, zejména v jeho organizování, opatřování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, srocení, v návodu nebo pomoci k takovému zločinu, je přípravou jen tehdy, jestliže to trestní zákon u příslušného trestného činu výslovně stanoví a pokud nedošlo k pokusu ani dokonání zvláště závažného zločinu.*“³²

3.2. Znaky přípravy

- Přípravy trestného činu se tedy může pachatel dopustit jen u zvláště závažných zločinů.³³
- Příprava je možná jen u zvláště závažných zločinů, které jsou páčány ve formě úmyslu. Příprava tudíž není možná u trestných činů nedbalostních.³⁴
- Přípravné jednání je demonstrativně uvedeno v trestním zákoníku v § 20 odst. 1. Jedná se o organizování trestného činu, opatřování nebo přizpůsobování prostředků či nástrojů k jeho spáchání, spolčení, srocení, návod, pomoc.
- Příprava je založena na tzv. smíšené teorii. Jednotliví autoři při zkoumání přípravy a pokusu vycházeli zejména z poznatků o pachateli (subjektivní teorie), jiní spíše z poznatků o objektu trestného činu (objektivní teorie), přičemž dnes je upřednostňována teorie smíšená, na pomezí obou předchozích.³⁵
- Charakteristickým rysem přípravy je dále nedostatek následku,³⁶ tedy znaku objektivní stránky.
- Příprava může směřovat k trestnému činu jiné osoby, k trestnému činu téže osoby nebo k trestnému činu vlastnímu i jiné osoby³⁷. Závažnější bude potom příprava

³⁰ § 7 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 52/2009 Sb. účinném ke dni 1. 4. 2009.

³¹ Definoval je § 41 odst. 2 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 52/2009 Sb. účinném ke dni 1. 4. 2009.

³² § 20 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

³³ § 20 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

³⁴ KUČERA, P. Trestné činy, jež mohou být spáchány ve formě pokusu. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 7-8, s. 46-48. Trestné činy, jež nemohou být spáchány ve formě pokusu, se vztahují i na ustanovení o přípravě.

³⁵ SOLNAR, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. *Základy trestní odpovědnosti*. 2. vydání. Praha: Orac, 2003, s. 318. ISBN 80-86199-74-6.

³⁶ K nedostatku následku KONEČNÝ, F. K problematice vývojových stadií trestného činu. *Československá kriminalistika*, 1984, č. 1, s. 57.

³⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 271. ISBN 978-80-87212-24-0.

trestného činu jiné osoby, protože pachatel přípravy nemá nadále pod kontrolou vývoj případné následující trestné činnosti.³⁸

- U páchaní přípravy se musí jednat o individuálně určený trestný čin (zvláště závažný zločin), k jehož spáchání příprava směřuje.³⁹
- Pokud by příprava neměla požadovaný stupeň nebezpečnosti činu pro společnost (vyšší než nepatrný), mohlo by se podle příslušných ustanovení přestupkového zákona.⁴⁰
- Příprava je ve vztahu subsidiarity k pokusu trestného činu a dokonanému trestnému činu (srov. výklad o vývojových stádiích trestné činnosti). Dalším principem vztahujícím se k přípravě je princip akcesority, který je v zákoně vyjádřen v § 24 trestního zákoníku.⁴¹ Ten se projevuje: „*V případě pozitivního omylu účastníka - mylně se domníval, že jsou zde znaky trestného činu, na němž se účastní, ač tomu tak nebylo, neboť osoba, o níž se domníval, že spáchá trestný čin, jej ve skutečnosti spáchat nechtěla a ani nemohla - je třeba i při hodnocení právních otázek souvisejících s akcesoritou účastenství důsledně vycházet z toho, že trestná činnost se odehrála pouze v představě účastníka. V takovém případě účastenství nemůže s ohledem na akcesoritu vyjádřenou v ustanovení § 10 odst. 1 tr. zák. (pozn. zákon č.140/1961Sb.) překročit stádium přípravy trestného činu ve smyslu § 7 odst. 1 tr. zák. (pozn. zákon č. 140/1961 Sb.)*“⁴²
- Pokud se jedná o trestný čin, který může spáchat jen speciální nebo konkrétní subjekt, tak přípravy tohoto trestného činu se může dopustit i tzv. obecný subjekt,⁴³ (např. vražda novorozence matkou, § 143 trestního zákoníku).⁴⁴

³⁸ ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 227. ISBN 978-80-7400-109-3.

³⁹ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: CH BECK, 2009, s. 281-282. ISBN 978-80-7400-042-3. Nebo JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 271. ISBN 978-80-87212-24-0.

⁴⁰ Zákon č. 200/1999 Sb., zákon O přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

⁴¹ § 24 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Účastníkem na dokonaném trestném činu nebo jeho pokusu je, kdo úmyslně

a) spáchání trestného činu zosnoval nebo řídil (organizátor),

b) vzbudil v jiném rozhodnutí spáchat trestný čin (návodce), nebo

c) umožnil nebo usnadnil jiné spáchání trestného činu, zejména opatřením prostředků, odstraněním překážek, vylákáním poškozeného na místo činu, hlídáním při činu, radou, utvrzováním v předsevzetí nebo slibem přispět po trestném činu (pomocník).“

⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 1.1996, sp. zn. 2 Tzn 33/95

⁴³ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: CH BECK, 2009, s. 290. ISBN 978-80-7400-042-3.

⁴⁴ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: CH BECK, 2009, s. 290. ISBN 978-80-7400-042-3.

- Nelze hovořit o účastenství na přípravě, neboť judikatura říká, že „úcastenství je možné jen na dokonaném trestném činu nebo jeho pokusu.“⁴⁵

3.3. Trestné činy, které nelze spáchat ve formě přípravy

Příprava i pokus nejsou možné u některých trestných činů:

- Trestné činy spočívající v úmyslném opominutí,⁴⁶ jako je neposkytnutí pomoci uvedené v § 150 a § 151 trestního zákoníku.
- Trestných činů spáchaných slovním projevem neboli tzv. verbální trestné činy,⁴⁷ např. pomluva uvedená v § 184 trestního zákoníku.
- Trestných činů nedbalostních,⁴⁸ protože příprava i pokus jsou možné jen u úmyslných trestných činů.
- Trestných činů, jejichž skutková podstata v sobě již obsahuje přípravu či pokus trestného činu,⁴⁹ např. pletichy při veřejné dražbě (§ 258 trestního zákoníku).
- U předčasně dokonáných trestných činů, které jsou dokonány již ve stádiu přípravy nebo pokusu⁵⁰ jako jsou padělání a pozměnění veřejné listiny (§ 348 trestního zákoníku).
- Ohrožovacích trestných činů.⁵¹

Pozn.: pro pokus blíže rozpracováno v kapitole pokus TČ

3.4. Pojmy vztahující se k přípravě

Opatřování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů může spočívat např. v opatřování nástrojů ke spáchání trestného činu nebo úpravě takových nástrojů (páčidla, pistole, výbušniny, nože atd.) dále v koupi takových nástrojů nebo vyrobení pachatelem nebo jinou osobou.⁵²

⁴⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 3. 1983, sp. zn. 6 Tz 7/83

⁴⁶ KUČERA, P. Trestné činy, jež mohou být spáchány ve formě pokusu. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 7–8, s. 49–50.

⁴⁷ KUČERA, P. Trestné činy, jež mohou být spáchány ve formě pokusu. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 7–8, s. 51.

⁴⁸ KUČERA, P. Trestné činy, jež mohou být spáchány ve formě pokusu. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 7–8, s. 46–48.

⁴⁹ KUČERA, P. Trestné činy, jež mohou být spáchány ve formě pokusu. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 7–8, s. 49.

⁵⁰ KUČERA, P. Trestné činy, jež mohou být spáchány ve formě pokusu. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 7–8, s. 48–49.

⁵¹ KUČERA, P. Trestné činy, jež mohou být spáchány ve formě pokusu. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 7–8, s. 51–52.

⁵² ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 226. ISBN 978-80-7400-109-3.

Spolčení je dohodou dvou nebo více osob ohledně zvláště závažného trestného činu, který se pachatelé chystají spáchat v budoucnosti, přičemž tato dohoda nemusí být úplná, resp. pachatelé se nemusí ihned dohodnout na všech detailech, a nemusí být ani uzavřena výslovně.⁵³ U spolčení směřuje dohoda u některých pachatelů k budoucímu spolupachatelství, u některých k organizátorství a pomoci. Zákon uvádí v § 42 písm. o) zvláštní formu spolčení a to organizovanou skupinu.⁵⁴

Srocení je shluknutí alespoň tří osob k trestnému činu, k jehož spáchání má dojít okamžitě.⁵⁵ Dohoda osob může být i konkludentní nebo spontánní čili přímo až na místě spáchání zvláště závažného trestného činu.⁵⁶

Jiné úmyslné vytváření podmínek pro spáchání trestného činu je například obstarání plánu budovy, kterou chce pachatel vyloupit nebo získávání informací o osobě, kterou se pachatel chystá vydírat apod.⁵⁷

3.5. Druhy přípravy

3.5.1. Kvalifikovaná příprava

Tento pojem souvisí se zánikem trestnosti. U kvalifikované přípravy se jedná o případ, kdy u pachatele došlo k zániku trestní odpovědnosti za zločin, ke kterému směřovalo jeho jednání, nicméně svým jednáním už „naplňuje skutkovou podstatu některého dokonaného trestného činu,“⁵⁸ za tento bude trestně odpovědný.

3.5.2. Nezpůsobilá příprava

O nezpůsobilé přípravě pojednáváme zpravidla ve stejných intencích jako u nezpůsobilého pokusu. Platí zde stejná pravidla. Nezpůsobilým pokusem je pokus na

⁵³ ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 226. ISBN 978-80-7400-109-3.

⁵⁴ ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 226. ISBN 978-80-7400-109-3.

⁵⁵ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: CH BECK, 2009, s. 283. ISBN 978-80-7400-042-3.

⁵⁶ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: CH BECK, 2009, s. 283. ISBN 978-80-7400-042-3.

⁵⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 271. ISBN 978-80-87212-24-0.

⁵⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 282. ISBN 978-80-87212-24-0. Na kvalifikovanou přípravu se vztahuje ustanovení § 20 odst. 5 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

nezpůsobilém předmětu útoku, pokus nezpůsobilým subjektem a pokus nezpůsobilými prostředky. Příprava se potom dělí stejně. Blíže bude tato problematika rozebrána u druhů pokusu trestného činu.

3.6. Trestnost přípravy

3.6.1. Trestání přípravy

Podle § 20 odst. 2 trestního zákoníku je příprava trestná podle sazby stanovené na zvlášť závažný zločin, k němuž směřovala, jestliže trestní zákon nestanoví něco jiného.

Jako u dokonáných trestných činů, postupujeme i u přípravy při určování druhu a výměry trestu podle ustanovení § 38 a 39 a násl. trestního zákoníku, přičemž u mladistvých je třeba přihlížet i k ustanovením zákona o soudnictví ve věcech mládeže a vždy se posuzuje, do jaké míry se příprava přiblížila dokonání trestného činu, což je zohledňováno podle speciálního § 39 odst. 6 písm. c) trestního zákoníku.⁵⁹

Při stanovování trestu za přípravu je možno použít i ustanovení § 58 odst. 1 trestního zákoníku, které upravuje možnost mimořádného snížení trestu odnětí svobody pro pachatele trestných činů a potažmo i přípravy.⁶⁰ Pachateli přípravy nebo pokusu trestného činu lze, v souladu s § 58 odst. 5 trestního zákoníku,⁶¹ uložit i trest pod dolní hranici trestní sazby v případě, že trestní sazba odnětí svobody by pro pachatele byla nepřiměřená a zároveň nápravy pachatele je možné dosáhnout trestem kratšího trvání.

U přípravy lze použít nejen mimořádně snížení trestu odnětí svobody, což je určitě pro pachatele příznivé, ale je možné aplikovat i ustanovení o mimořádném zvýšení trestu odnětí svobody. Tohoto institutu upraveného v § 59 trestního zákoníku se použije nejen

⁵⁹ § 39 odst. 6 písm. c) zákona č. 40/2009, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Při stanovení druhu trestu a jeho výměry přihlédné soud

a) u spolupachatelů též k tomu, jakou měrou jednání každého z nich přispělo ke spáchání trestného činu, b) u organizátora, návodce a pomocníka též k významu a povaze jejich účasti na spáchání trestného činu, c) u přípravy k zvlášť závažnému zločinu a u pokusu trestného činu též k tomu, do jaké míry se jednání pachatele k dokonání trestného činu přiblížilo, jakož i k okolnostem a k důvodům, pro které k jeho dokonání nedošlo.“

⁶⁰ § 58 odst. 1 zákona č. 40/2009, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Má-li soud vzhledem k okolnostem případu nebo vzhledem k poměrům pachatele za to, že by použití trestní sazby odnětí svobody trestním zákonem stanovené bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné a že lze dosáhnout nápravy pachatele i trestem kratšího trvání, může snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby tímto zákonem stanovené.“

⁶¹ § 58 odst. 5 zákona č. 40/2009, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Soud může snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby též tehdy, jestliže odsuzuje pachatele za přípravu k trestnému činu nebo za pokus trestného činu nebo za pomoc k trestnému činu a má vzhledem k povaze a závažnosti přípravy nebo pokusu nebo pomoci za to, že by použití trestní sazby odnětí svobody tímto zákonem stanovené bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné a že lze dosáhnout nápravy pachatele i trestem kratšího trvání. Omezením stanoveným v odstavci 3 přitom není vázán.“

u dokonaných trestných činů, ale právě i u zvláště závažného zločinu spáchaného ve formě přípravy, neboť i tento je podle ustanovení § 111 trestního zákoníku trestným činem.⁶² Podle § 59 odst. 1 trestního zákoníku lze uložit za přípravu trest v horní polovině trestní sazby zvýšené o jednu třetinu a to za předpokladu, že možnost nápravy pachatele je značně ztížena nebo je zde obava z recidivy pachatele.⁶³

3.6.2. Zánik trestnosti přípravy

Přesněji se jedná o zánik trestní odpovědnosti. Trestní odpovědnost zaniká za předpokladu, že po pravomocném rozhodnutí o trestném činu nastaly důvody, které „způsobují zánik práva státu na potrestání pachatele.“⁶⁴ Tyto důvody uvádí trestní zákoník, přičemž se setkáváme s obecnými důvody zániku trestnosti, kterými jsou zánik nebezpečnosti činu pro společnost, účinná lítost, promlčení trestního stíhání.⁶⁵ Potom nalezneme zvláštní důvody zániku trestnosti a to zánik trestnosti přípravy a pokusu, smrt pachatele, zánik trestnosti účastenství, milost udělená prezidentem ČR a další.⁶⁶ Vedle důvodů uváděných v trestním zákoně najdeme úpravu zániku trestnosti i v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže.⁶⁷

K zániku trestní odpovědnosti při spáchání trestného činu ve formě přípravy tedy dochází dvěma základními způsoby, které uvádí trestní zákoník v § 20 odst. 3.⁶⁸ V obou případech je nutné, aby pachatel upustil od jednání směřujícího k páčání zvláště závažného zločinu. Musí se jednat o dobrovolné upuštění od páčání trestného činu. O dobrovolné upuštění se bude jednat tehdy, pokud je pachatel trestného činu přesvědčen (přičemž se v tomto může i mýlit),

⁶² § 111 zákona č. 40/2009, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Trestným činem se rozumí jen čin soudně trestný, a pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného, též příprava k trestnému činu, pokus trestného činu, organizátorství, návod a pomoc.“

⁶³ § 59 odst. 1 zákona č. 40/2009, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Pachateli, který znovu spáchal zvláště závažný zločin, ač již byl pro takový nebo jiný zvláště závažný zločin potrestán, může soud uložit trest v horní polovině trestní sazby odnětí svobody stanovené v trestním zákoně, jejíž horní hranice se zvyšuje o jednu třetinu, jestliže závažnost zvláště závažného zločinu je vzhledem k takové recidivě a ostatním okolnostem případu vysoká nebo možnost nápravy pachatele je ztížena.“

⁶⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 3. vydání. Praha: LINDE, 2008, s. 327. ISBN 978-80-7201-696-9.

⁶⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 3. vydání. Praha: LINDE, 2008, s. 328. ISBN 978-80-7201-696-9.

⁶⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 3. vydání. Praha: LINDE, 2008, s. 328-329. ISBN 978-80-7201-696-9.

⁶⁷ Zákon č. 218/2003 Sb., zákon O soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁸ § 20 odst. 3 zákona č. 40/2009, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Trestní odpovědnost za přípravu k zvláště závažnému zločinu zaniká, jestliže pachatel dobrovolně upustil od dalšího jednání směřujícího k spáchání zvláště závažného zločinu a

a) odstranil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknuté přípravy, nebo
b) učinil o přípravě k zvláště závažnému zločinu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknuté přípravy, mohlo být ještě odstraněno; oznámení je nutno učinit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, voják může místo toho učinit oznámení nadřízenému.“

že mu nic nebrání v tom, aby dokonal trestný čin, nicméně se sám rozhodne čin nedokonat.⁶⁹ Judikatura k upuštění od jednání uvádí: „*Rozhodnutí pachatele upustit od dokonání trestného činu musí trvat až do konečného odvrácení nebezpečí vzniku následku. Zániku trestnosti nebrání okolnost, že následek byl odvrácen za přispění a pomoci jiných osob, jestliže se tak stalo na základě aktivního jednání pachatele.*“⁷⁰ Judikatura také popisuje, kdy se nebude jednat o dobrovolné upuštění od jednání směřujícího k přípravě, to bude popsáno dále.⁷¹

K tomu, aby došlo k zániku trestní odpovědnosti u přípravy, se vedle dobrovolného upuštění vyžaduje i splnění dalších podmínek, které jsou vyjádřeny alternativně v ustanovení § 20 odst. 3 trestního zákoníku pod písmeny a) a b).

§ 20 odst. 3 písm. a)

V prvním případě zaniká trestní odpovědnost za přípravu, pokud dojde ze strany pachatele k dobrovolnému upuštění od dalšího jednání směřujícího ke spáchání zvlášť závažného zločinu a zároveň pachatel odstraní nebezpečí, které vniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknuté přípravy. K tomu, aby byl pachatel beztrestný, musí naplnit obě podmínky kumulativně. Zde se uvádí koncepce tzv. aktivního pachatele,⁷² čili pachatele, který musí zasáhnout, aktivně konat. Judikatura uvádí: „*Zániku trestnosti nebrání okolnost, že následek byl odvrácen za přispění a pomoci jiných osob, jestliže se tak stalo na základě aktivního jednání pachatele, pachateli s odstraněním následku pomohly jiné osoby, pokud to bylo na základě aktivního jednání pachatele.*“⁷³

§ 20 odst. 3 písm. b)

Druhým případem zániku trestnosti přípravy je případ, kdy pachatel dobrovolně upustil od dalšího jednání směřujícího k spáchání zvlášť závažného zločinu a zároveň učinil o přípravě k zvlášť závažnému zločinu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknuté přípravy, mohlo být ještě odstraněno. Oznámení je možno učinit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, voják může místo toho učinit oznámení nadřízenému. Oznámení učiněné jinému orgánu, než popsanému v zákoně by bylo

⁶⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 281. ISBN 978-80-87212-24-0.

⁷⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 11. 1986, sp. zn. 5 Tz 33/86

⁷¹ Bude blíže rozvedeno v kapitole Pokus trestného činu, jelikož se jedná o stejné případy jak u přípravy, tak pokusu.

⁷² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 11. 1986, sp. zn. 5 Tz 33/86

⁷³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 11. 1986, sp. zn. 5 Tz 33/86

neúčinné,⁷⁴ byť by naplňovalo ostatní požadované znaky (dobrovolnost a včasnost). Pokud by však i podle tzv. neúčinného podání došlo k zabránění dokonání činu, přihlédlo by se k tomu při ukládání trestu podle § 39 odst. 6 písm. c).⁷⁵

Rozdíl mezi oběma ustanoveními spočívá v tom, že v prvním případě (§ 20 odst. 3 písm. a)) pachatel musí skutečně odstranit nebezpečí, které vzniklo statku chráněnému trestním zákoníkem, kdežto v druhém případě (§ 20 odst. 3 písm. b) trestního zákoníku) musí být pouhá možnost odstranit nebezpečí hrozící statku chráněnému trestním zákoníkem.⁷⁶

3.6.3. Zánik trestní odpovědnosti v případě, kdy se na přípravě podílí více osob⁷⁷

Jedná se o případ, kdy k zániku trestní odpovědnosti za přípravu spáchanou ve formě spolupachatelství nebo organizátorství je třeba, aby dobrovolné upuštění od dalšího jednání vedoucího ke spáchání zvláště závažného zločinu bylo zkoumáno u každého z pachatelů zvláště.⁷⁸ I zde je návaznost na § 20 odst. 3 písm. a) a b) trestního zákoníku, k zániku trestnosti tedy nedojde bez splnění těchto podmínek.⁷⁹

Zúčastněný pachatel musí dobrovolně upustit od dalšího jednání směřujícího ke spáchání zvláště závažného zločinu a musí buď odstranit nebezpečí, nebo učinit oznámení v době, kdy je ještě možné odstranit nebezpečí hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem.⁸⁰ Zároveň musí být splněna ještě další podmínka a to, že k dokonání zvláště závažného zločinu došlo nezávisle na jeho dřívějším přispění k činu nebo včasného oznámení.⁸¹

⁷⁴ ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 231. ISBN 978-80-7400-109-3.

⁷⁵ § 36 odst. 6 písm. c) zákona č. 40/2009, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Při stanovení druhu trestu a jeho výměry přihlédne soud u přípravy k zvláště závažnému zločinu a u pokusu trestného činu též k tomu, do jaké míry se jednání pachatele k dokonání trestného činu přiblížilo, jakož i k okolnostem a k důvodům, pro které k jeho dokonání nedošlo.“

⁷⁶ ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 231. ISBN 978-80-7400-109-3.

⁷⁷ § 20 odst. 4 zákona č. 40/2009, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Je-li na činu zúčastněno více osob, nebrání zániku trestní odpovědnosti za přípravu pachatele, který takto jednal, je-li čin dokonán ostatními pachateli nezávisle na jeho dřívějším přispění k činu nebo přes jeho včasné oznámení.“

⁷⁸ ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 231. ISBN 978-80-7400-109-3.

⁷⁹ K zániku trestní odpovědnosti přípravy spáchané více osobami: ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 231-233. ISBN 978-80-7400-109-3.

⁸⁰ Stejně jako u zániku trestnosti přípravy.

⁸¹ § 20 odst. 4 zákona č. 40/2009, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Je-li na činu zúčastněno více osob, nebrání zániku trestní odpovědnosti za přípravu pachatele, který takto jednal, je-li čin dokonán ostatními pachateli nezávisle na jeho dřívějším přispění k činu nebo přes jeho včasné oznámení.“

U pachatele zaniká trestnost, pokud včas oznámil přípravu nebo odvrátil nebezpečí, nicméně ostatní pachatelé pokračovali v jednání.⁸² Pokud by odstranění nebezpečí nebo oznámení přípravy nemohl učinit sám pachatel, je zánik trestnosti přípravy možný jen za předpokladu, že by přesvědčil ostatní spolupachatele a odvrátili by nebezpečí nebo oznámili společně a došlo by tak k zániku trestnosti u všech spolupachatelů.⁸³

⁸² ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 232. ISBN 978-80-7400-109-3.

⁸³ ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 233. ISBN 978-80-7400-109-3.

4. Pokus trestného činu

4.1. Pojem pokusu trestného činu

Na rozdíl od přípravy je pokus obecnou formou trestného činu,⁸⁴ jelikož je za určitých podmínek možný u všech trestných činů, kdežto přípravu omezujeme na zvlášť závažné zločiny. Pokus je vývojovým stadiem, které je, na rozdíl od přípravy, bližší dokonání trestného činu, a je jako takový pro společnost nebezpečnější než příprava.⁸⁵ To, zda je pokus v zásadě možný u všech trestných činů, nebo by měl být omezen na závažnější trestné činy, bylo diskutováno v odborné literatuře.⁸⁶ Z této diskuze se autoři obecně přiklání k tomu, že se v případě pokusu skutečně jedná o obecnou formu trestného činu, nicméně v literatuře zůstává otevřená problematika tzv. nezpůsobilého pokusu (viz. níže).⁸⁷

Počátky pokusu spatřujeme už v učení římských právníků. Právě v Římě se vyvinula zásada cogitationis poenam nemo partitur neboli netrestá se samotný úmysl spáchat trestný čin, postupně ale stoupala potřeba zakotvit trestání úmyslu jako obecnou formu činnosti trestné.⁸⁸ Přibližně v této době se vyvíjí dvě nejvýznamnější teorie týkající se pokusu trestného činu a to subjektivní teorie a objektivní teorie. Už z jejich názvu je patrné, že subjektivní teorie se bude vztahovat k pachateli trestného činu resp. jeho volního jednání a bude se tedy jednat o odpovědnost za vinu,⁸⁹ naopak u objektivní teorie se nebudeme zaměřovat na pachatele trestné činnosti nýbrž na následek jeho konání.⁹⁰ Z těchto dvou teorií se vyvinula teorie smíšená,⁹¹ kterou přijímá dnešní nauka o pokusu trestného činu. Na našem území pokus promítnut do sbírky Karla V. Constitutio Criminalis Carolina, která se datuje k roku 1532, další úpravou postihující jak pokus tak dokonce i přípravná jednání je sbírka Criminalis Constitutio Theresiana z roku 1796, přičemž tuto nahradil Obecný trestní zákoník

⁸⁴ Ohledně toho panuje v dnešní literatuře shoda. O tom, že se jedná o obecnou formu trestné činnosti, hovoří např. profesor Jelínek nebo Kratochvíl ve svých učebních textech trestního práva, prof. Jelínek uvádí, že příprava není obecným stádiem trestné činnosti od novely trestního zákona v roce 1990 (č. 175/1990 Sb.)- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 270. ISBN 978-80-87212-49-3.

⁸⁵ Viz. kapitola Vývojová stadia trestné činnosti a kapitola Příprava kde bylo pojednáno o subsidiaritě vývojových stadií.

⁸⁶ SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. *Základy trestní odpovědnosti*. 2. vydání. Praha: Orac, 2003, s. 328. ISBN 80-86199-74-6.

⁸⁷ SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. *Základy trestní odpovědnosti*. 2. vydání. Praha: Orac, 2003, s. 328. ISBN 80-86199-74-6.

⁸⁸ KUČERA, P. Pokus trestného činu. Nástin historického vývoje. *Trestní právo*, 2008, č. 6, s. 32.

⁸⁹ KUČERA, P. Pokus trestného činu. Nástin historického vývoje. *Trestní právo*, 2008, č. 6, s. 33.

⁹⁰ KUČERA, P. Pokus trestného činu. Nástin historického vývoje. *Trestní právo*, 2008, č. 6, s. 33.

⁹¹ O smíšené teorii blíže: SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. *Základy trestní odpovědnosti*. 2. vydání. Praha: Orac, 2003, s. 318. ISBN 80-86199-74-6. nebo KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: CH BECK, 2009, s. 283. ISBN 978-80-7400-042-3.

Josefa II. Roku 1787.⁹² Pokud se zaměříme na trestní zákony platné na území České republiky, můžeme vidět, jak se postupně lišila pojmová úprava pokusu. Už v zákoně č. 86/1950 Sb. byl pokus pojímán jako obecná forma trestného činu a tento zákon ho definoval jako: „*Jednání pro společnost nebezpečné, jehož se pachatel dopustil v úmyslu způsobit výsledek uvedený v zákoně, je pokusem trestného činu, jestliže tento výsledek nenastane.*“⁹³ Zákon č. 140/1961 Sb. upravil pokus jako: „*Jednání pro společnost nebezpečné, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu a jehož se pachatel dopustil v úmyslu trestný čin spáchat, je pokusem trestného činu, jestliže k dokonání trestného činu nedošlo.*“⁹⁴ Tato zákonná definice pokusu byla upravena novým trestním zákoníkem (č. 40/2009 Sb.), kde byl pokus nově vymezen jako: „*Jednání, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu a jehož se pachatel dopustil v úmyslu trestný čin spáchat, je pokusem trestného činu, jestliže k dokonání trestného činu nedošlo.*“⁹⁵

V této definici lze spatřovat základní znaky pokusu trestného činu:⁹⁶

- Jednání bezprostředně směřující k dokonání trestného činu

Pokus tedy záleží v „*jednání, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu,*“⁹⁷ Mohou nastat dva případy jednání pachatele, přičemž u obou se posuzuje, do jaké míry se přiblížily k dokonání trestného činu podle ustanovení § 39 odst. 6 trestního zákoníku.⁹⁸

Za jednání bezprostředně směřující k dokonání trestného činu budeme považovat takové jednání pachatele, který už započal naplňovat objektivní stránku trestného činu uvedenou v předmětné skutkové podstatě.⁹⁹ Dále to bude i případ, kdy pachatel nezapočal s naplňováním objektivní stránky, ale jeho jednání bude pokusem trestného činu z důvodů blízké časové a místní souvislosti jeho jednání s požadovaným následkem.¹⁰⁰

⁹² K tomu bližší: KUČERA, P. Pokus trestného činu. Nástin historického vývoje. *Trestní právo*, 2008, č. 6, s. 36.

⁹³ § 5 odst. 1 zákona č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 68/1957 Sb. účinném ke dni 19. 12. 1957.

⁹⁴ § 8 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 52/2009 Sb. účinném ke dni 1. 4. 2009.

⁹⁵ § 21 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁶ Tyto tři základní znaky pokusu-jednání bezprostředně směřující k dokonání trestného činu, pachatelův úmysl spáchat trestný čin a nedostatek dokonání, vymezuje: ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 237. ISBN 978-80-7400-109-3.

⁹⁷ ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 238. ISBN 978-80-7400-109-3.

⁹⁸ § 39 odst. 6 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Při stanovení druhu trestu a jeho výměry přihlédne soud u přípravy k zvlášť závažnému zločinu a u pokusu trestného činu též k tomu, do jaké míry se jednání pachatele k dokonání trestného činu přiblížilo, jakož i k okolnostem a k důvodům, pro které k jeho dokonání nedošlo.“

⁹⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 272-273. ISBN 978-80-87212-24-0.

¹⁰⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 273. ISBN 978-80-87212-24-0.

Časová určenost pokusu znamená, že jednání pachatele je v úzké souvislosti s následkem, který má nastat.¹⁰¹ Místní určenost pokusu potom znamená, že pachatel se již nachází na místě, kde hodlá čin spáchat.¹⁰² K tomu judikatura: „jako pokus lze posoudit i jednání, jímž pachatel sice ještě nezačal naplňovat objektivní stránku trestného činu popsanou ve zvláštní části trestního zákona, ale které má přímý význam pro dokonání trestného činu, uskutečňuje se v bezprostřední časové souvislosti s následkem, který má nastat, a na místě, kde má dojít k následku trestného činu.“¹⁰³ Například: „Jednání pachatelů, kteří v úmyslu násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí vynutit na poškozeném prozrazení úkrytu jeho peněz a potom se jich zmocnit a kteří vniknou za tím účelem do domu poškozeného, kde se zmocňují věci mu náležejících a k násilí nebo pohrůžce bezprostředního násilí nedojde jen proto, že poškozený se před pachateli v domě ukryl, je třeba posoudit jako pokus trestného činu loupeže podle § 8 odst. 1, § 234 odst. 1 tr. zák. (pozn. zákon č. 140/1961 Sb.) a nikoli jen jako přípravu k tomuto trestnému činu.“¹⁰⁴

Význam pro dokonání trestného činu má to, že:

- pachatel začal odstraňovat překážky (ulomil zámek), aby mohl dokonat trestný čin nebo¹⁰⁵
- použil určitých prostředků k tomu, aby mohl spáchat trestný čin (např. paklíč) nebo¹⁰⁶
- pachatel začne působit na hmotný předmět útoku (spoutal oběť) atd.¹⁰⁷
- Pachatelův úmysl spáchat trestný čin

Důležité je, že pachatelův úmysl se musí vztahovat na všechny skutečnosti tvořící znaky skutkové podstaty trestného činu.¹⁰⁸ V odborné literatuře se vedly diskuze o tom, zda se u úmyslu pachatele spáchat trestný čin musí jednat o úmysl přímý, či postačí i úmysl nepřímý.¹⁰⁹ Postupně převládá názor, že se musí jednat o pokus přímý. Solnař uvádí jako příklad, kdy je myslitelný i nepřímý úmysl: „řidič automobilu je srozuměn s usmrcením

¹⁰¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 274. ISBN 978-80-87212-24-0.

¹⁰² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 274. ISBN 978-80-87212-24-0.

¹⁰³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 5. 1976, sp. zn. 4 To 13/76

¹⁰⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 5. 1976, sp. zn. 4 To 13/76

¹⁰⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 273. ISBN 978-80-87212-24-0.

¹⁰⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 273. ISBN 978-80-87212-24-0.

¹⁰⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 273-274. ISBN 978-80-87212-24-0.

¹⁰⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 274. ISBN 978-80-87212-24-0.

¹⁰⁹ SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. *Základy trestní odpovědnosti*. 2. vydání. Praha: Orac, 2003, s. 333. ISBN 80-86199-74-6.

strážce, který se mu postaví do cesty, aby mu zabránil dostat se na zakázané území, může se namířením vozidla proti strážci dopustit pokusu trestného činu vraždy.“¹¹⁰

- Nedostatek dokonání

Pokus se vyznačuje nedostatkem následku. Výjimečně se můžeme setkat s případem, kdy u pokusu bude chybět samotné pachatelovo jednání. K tomu judikatura: „*Jako pokus lze posoudit i jednání, jímž pachatel sice ještě nezačal naplňovat objektivní stránku trestného činu popsanou ve zvláštní části trestného zákona, ale které má přímý význam pro dokonání trestného činu, uskutečňuje se v bezprostřední časové souvislosti s následkem, který má nastat, a na místě, kde má dojít k následku trestného činu.*“¹¹¹

Je třeba rozlišovat dokonání jako nedostatek následku trestného činu a dokončení jako přesvědčení pachatele o tom, že podnikl vše, co bylo nutné k tomu, aby dokonil svůj čin.¹¹² Kratochvíl k tomuto uvádí, že vztah mezi dokonáním a dokončením je takový, že nelze hovořit o dokončeném trestném činu, pokud tento nebyl před dokončením již dokonán, dokončení tedy podmiňuje dokonání.¹¹³ Dokonání a dokončení nemusí splývat, splývají např. u pokračování (§ 116 TZ), nesplývají např. u ustanovení o loupeži (§ 173 TZ).

4.2. Znaky pokusu

- Pokus je možný jen u trestných činů, které jsou spáchány ve formě úmyslu.¹¹⁴
- Pokus vychází ze smíšené teorie zkoumající jak subjektivní stránku (pachatele) tak stránku objektivní (objektu trestného činu).¹¹⁵
- Pokus musí směřovat k trestnému činu, který je individuálně určen.¹¹⁶
- Pokud nebude pokus dostatečně závažný, bude možné jednání pachatele posoudit jako přestupek podle přestupkového zákona.¹¹⁷
- Jedná se o stadiu vzdálenější dokonání než dokonáný trestný čin (viz. kapitola Vývojová stadia trestné činnosti, subsidiarita pokusu).

¹¹⁰ SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. *Základy trestní odpovědnosti*. 2. vydání. Praha: Orac, 2003, s. 333. ISBN 80-86199-74-6.

¹¹¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 5. 1976, sp. zn. 4 To 13/76

¹¹² K tomu blíže v kapitole druhy pokusu kde rozlišujeme pokus ukončený a neukončený.

¹¹³ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: CH BECK, 2009, s. 292. ISBN 978-80-7400-042-3.

¹¹⁴ Vyplyvá z § 21 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁵ Blíže bylo o této problematice pojednáno v kapitole Pojem přípravy a úprava přípravy v trestním zákoníku a kapitole Pojem pokusu trestného činu.

¹¹⁶ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: CH BECK, 2009, s. 284. ISBN 978-80-7400-042-3.

¹¹⁷ Zákon č. 2000/1990 Sb., zákon O přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

- U pokusu se projevuje navíc další princip a to princip akcesority, který je v zákoně vyjádřen v § 24 trestního zákoníku.¹¹⁸ Tento princip byl popsán v judikatuře: „V případě pozitivního omylu účastníka - mylně se domníval, že jsou zde znaky trestného činu, na němž se účastní, ač tomu tak nebylo, neboť osoba, o níž se domníval, že spáchá trestný čin, jej ve skutečnosti spáchat nechtěla a ani nemohla - je třeba i při hodnocení právních otázek souvisejících s akcesoritou účastenství důsledně vycházet z toho, že trestná činnost se odehrála pouze v představě účastníka. V takovém případě účastenství nemůže s ohledem na akcesoritu vyjádřenou v ustanovení § 10 odst. 1 tr. zák. (pozn. zákon č. 140/1961 Sb.) překročit stadium přípravy trestného činu ve smyslu § 7 odst. 1 tr. zák. (pozn. zákon č. 140/1961 Sb.)“¹¹⁹
- I pokusu některých trestných činů se může dopustit jen speciální nebo konkrétní subjekt, například pokus vraždy novorozeného dítěte matkou (§ 141 TZ).¹²⁰
- U pokusu, stejně jako u přípravy, chybí následek.

4.3. Trestné činy, které nelze spáchat ve formě pokusu

Příprava i pokus nejsou možné u některých trestných činů:

- Trestné činy spočívající v úmyslném opominutí¹²¹ jako je neposkytnutí pomoci uvedené v § 150 a § 151 trestního zákoníku.
- Trestných činů spáchaných výhradně slovním projevem neboli tzv. verbální trestné činy.¹²² Bude se jednat např. o pomluvu uvedenou v § 184 trestního zákoníku.
- Trestných činů nedbalostních, protože příprava i pokus jsou možné jen u úmyslných trestných činů, pojmovým znakem se úmysl stal až od kodexu z roku 1950.¹²³

¹¹⁸ § 24 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Účastníkem na dokonaném trestném činu nebo jeho pokusu je, kdo

a) spáchání trestného činu zosnoval nebo řídil (organizátor),
 b) vzbudil v jiném rozhodnutí spáchat trestný čin (návodce), nebo
 c) umožnil nebo usnadnil jinému spáchání trestného činu, zejména opatřením prostředků, odstraněním překážek, vylákáním poškozeného na místo činu, hlídáním při činu, radou, utvrzováním v předsevzetí nebo slibem přispět po trestném činu (pomocník).“

¹¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 1. 1996, sp. zn. 2 Tzn 33/95

¹²⁰ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: CH BECK, 2009, s. 290. ISBN 978-80-7400-042-3.

¹²¹ KUČERA, P. Trestné činy, jež mohou být spáchaný ve formě pokusu. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 7–8, s. 49–50.

¹²² KUČERA, P. Trestné činy, jež mohou být spáchaný ve formě pokusu. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 7–8, s. 51.

¹²³ KUČERA, P. Trestné činy, jež mohou být spáchaný ve formě pokusu. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 7–8, s. 46–48.

- Trestných činů, jejichž skutková podstata obsahuje přípravu či pokus trestného činu.¹²⁴ Jedná se např. o pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži (§ 257 trestního zákoníku) nebo pletichy při veřejné dražbě (§ 258 trestního zákoníku).
- U předčasně dokonaných trestných činů, které jsou dokonány již ve stadiu přípravy nebo pokusu¹²⁵ jako je padělání a pozměnění veřejné listiny (§ 348 trestního zákoníku). „*Pokus těchto trestných činů není vyloučen absolutně, je možný u těch předčasně dokonaných trestných činů, které jsou materiálně přípravou.*“¹²⁶
- Také u trestných činů ohrožovacích je pokus zpravidla nemožný.¹²⁷

De facto je pokus nemožný jen u dvou skupin trestných činů a to u nedbalostních a široce vymezených, u všech ostatních lze najít výjimky, které pokus připouští.¹²⁸

4.4. Odlišení pokusu od přípravy trestného činu

Základem pro odlišení těchto vývojových stadií bude jistě společenská škodlivost,¹²⁹ která je větší u pokusu trestného činu. Kritériem pro odlišení přípravy a pokusu bude dále objektivní stránka trestného činu, protože přípravu z hlediska jednání pachatele lze chápat jako činnost, kdy pachatel ještě nezačal naplňovat jednání popsané ve skutkové podstatě, naopak pokus je jednání, kterým pachatel již začal naplňovat jednání popsané ve skutkové podstatě.¹³⁰ Dále ve vztahu k následku jako jednomu ze znaků objektivní stránky trestného činu je pro pokus, na rozdíl od přípravy, charakteristická jeho místní a časová spojitost.¹³¹ U pokusu trestného činu se totiž pachatel zpravidla již nachází na místě spáchání trestného činu a je zde úzká časová souvislost mezi jednáním pachatele a následkem trestného činu popsaným v jeho skutkové podstatě.

¹²⁴ KUČERA, P. Trestné činy, jež mohou být spáchány ve formě pokusu. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 7–8, s. 49.

¹²⁵ KUČERA, P. Trestné činy, jež mohou být spáchány ve formě pokusu. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 7–8, s. 48–49.

¹²⁶ KUČERA, P. Trestné činy, jež mohou být spáchány ve formě pokusu. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 7–8, s. 49.

¹²⁷ KUČERA, P. Trestné činy, jež mohou být spáchány ve formě pokusu. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 7–8, s. 51–52.

¹²⁸ KUČERA, P. Trestné činy, jež mohou být spáchány ve formě pokusu. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 7–8, s. 52.

¹²⁹ NEZKUSIL, J. Studie o pokusu v československém trestním právu. *AUC Iuridica*, 1959, č. 1, s. 23.

¹³⁰ NEZKUSIL, J. Studie o pokusu v československém trestním právu. *AUC Iuridica*, 1959, č. 1, s. 25–30.

¹³¹ O tom v kapitole Pojem pokusu trestného činu. také NEZKUSIL, J. Studie o pokusu v československém trestním právu. *AUC Iuridica*, 1959, č. 1, s. 31.

Pokus je obecnou formou trestného činu.¹³² Příprava je trestná jen v případech, kdy to stanoví zákon, čili i společensky nebezpečné jednání, které by mohlo být přípravou nelze trestně postihnout, pokud tak nestanoví zákon.

4.5. Druhy pokusu

4.5.1. Ukončený pokus

O ukončený pokus se bude jednat v případě, kdy pachatel vykonal veškeré jednání, které vykonat chtěl a byl přesvědčen o tom, že je dostačující k dokonání trestného činu,¹³³ k jeho dokonání ale přesto nedojde.¹³⁴ Pachatel by splňoval podmínky zániku trestnosti jen ve výjimečných případech, pokud by ještě zbýval čas k odstranění hrozícího následku nebo by pachatel učinil včasné oznámení o pokusu trestného činu.¹³⁵

4.5.2. Neukončený pokus

Rozdíl pokusu neukončeného od pokusu ukončeného spočívá v tom, že se pachatel domnívá, že ještě neučinil veškeré jednání, které by učinit měl k tomu, aby byl trestný čin dokonán.¹³⁶ O zániku trestnosti lze hovořit, pokud pachatel dobrovolně upustí od dalšího jednání nebo odstraní vzniklé nebezpečí či učiní včasné oznámení, což je uvedeno v § 21 odst. 3 trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů).

4.5.3. Kvalifikovaný pokus

Kvalifikovaným pokusem je případ, kdy dojde k zániku trestní odpovědnosti pokusu trestného činu pachatele pro některý z důvodů zániku trestnosti,¹³⁷ nicméně pachatel již

¹³² O tom v kapitole Pojem pokusu trestného činu.

¹³³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 12. 1978, sp. zn. 1 Tzf 4/78: „O ukončený pokus jde, jestliže pachatel učiní vše, co pokládá za nezbytné k dokonání trestného činu, avšak k jeho dokonání přesto nedojde. V takovém případě pachatel zpravidla nemá možnost splnit podmínky zániku trestnosti uvedené v § 8 odst. 3 písm. a), resp. b) tr. zák. (pozn. zákon č. 40/1961 Sb.)“

¹³⁴ ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 246. ISBN 978-80-7400-109-3.

¹³⁵ ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 246. ISBN 978-80-7400-109-3.

¹³⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 12. 1978, sp. zn. 1 Tzf 4/78: „O neukončený pokus jde, jestliže pachatel ještě neučinil vše, co pokládal za potřebné k dokonání trestného činu; tím, že dobrovolně v dalším jednání nepokračuje, současně odstraňuje i nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutí pokusu. Při neukončeném pokusu tedy stačí k zániku trestnosti podle § 8 odst. 3 písm. a) tr.zák., že se pachatel dobrovolně zdrží dalšího jednání, které považuje za potřebné k dokonání trestného činu.“

¹³⁷ Obecně jsou důvody zániku trestnosti zánik nebezpečnosti činu pro společnost, účinná lítost, promlčení trestního stíhání. Zvláštními důvody zániku trestnosti jsou zánik trestnosti přípravy a pokusu, smrt pachatele, zánik trestnosti účastenství, milost udělená prezidentem ČR a další.

uskutečnil konání, kterým naplnil skutkovou podstatu jiného, tentokrát již dokonání trestného činu.¹³⁸

4.5.4. Nezpůsobilý pokus

O nezpůsobilém pokusu bylo napsáno mnohé v odborné literatuře. Někteří autoři zastávají názor, že je zbytečné dělit pokus na způsobilý a nezpůsobilý.¹³⁹ Rozdíl ale spočívá v tom, že u nezpůsobilého pokusu se setkáváme s pozitivním skutkovým omylem pachatele.¹⁴⁰ Starší úprava rozlišovala jen dva druhy nezpůsobilého pokusu, později se vyvinulo klasické dělení nezpůsobilého pokusu na tři druhy:

1. Pokus na nezpůsobilém předmětu útoku

Pokus na absolutně nezpůsobilém předmětu útoku

Pokus na relativně určitém předmětu útoku

2. Pokus nezpůsobilými prostředky

Pokus absolutně nezpůsobilými prostředky

Pokus relativně nezpůsobilými prostředky

3. Pokus nezpůsobilým subjektem

V literatuře se obecně dělení pokusu na relativně a absolutně nezpůsobilý nepřijímá.

4.6. Nezpůsobilý pokus

4.6.1. Pokus na nezpůsobilém předmětu útoku

Jedná se o případ, kdy předmět útoku nemá vlastnosti, které pro něho požaduje zákon,¹⁴¹ resp. jednalo se o neexistující předmět nebo si ho pachatel představoval úplně jinak.¹⁴² Proto se někdy tento pokus označuje jako pokus na nereálném (neexistujícím) objektu.¹⁴³ Problematice pokusu na nezpůsobilém předmětu útoku se věnoval již Solnař,¹⁴⁴ který tvrdil, že tento pokus je trestný a vysvětlení pro toto své tvrzení nalézá v interpretaci objektu resp. určitého společenského vztahu, k němuž se musí vztahovat úmysl pachatele.

¹³⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 9. 1956, sp. zn. 1 Tz 287/56: „Pachatel, který při pokusu trestného činu, od něhož dobrovolně upustil, naplní skutkovou podstatu jiného trestného činu, takže tento jiný trestný čin dokoná, dopouští se tohoto jiného trestného činu.“

¹³⁹ NEZKUSIL, J. Studie o pokusu v československém trestním právu. *AUC Iuridica*, 1959, č. 1, s. 48.

¹⁴⁰ KUČERA, P. Nezpůsobilý pokus. Pokus nezpůsobilého subjektu. *Trestněprávní revue*, 2008, č. 5, s. 145.

¹⁴¹ NEZKUSIL, J. Studie o pokusu v československém trestním právu. *AUC Iuridica*, 1959, č. 1, s. 49.

¹⁴² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 276. ISBN 978-80-87212-24-0.

¹⁴³ NEZKUSIL, J. Studie o pokusu v československém trestním právu. *AUC Iuridica*, 1959, č. 1, s. 49 a 52.

¹⁴⁴ SOLNAŘ, V. Poznámky k diskusi o tzv. pokusu na nezpůsobilém předmětu útoku. *Právník*, 1957, č. 6, s. 565-567.

Autor pojednává zejména o tom, zda pachatelovo jednání musí ohrožovat konkrétní objekt nebo se může jednat i o objekt sekundární (viz. níže).

Postupem času bylo přijato, že i když se pachatel dopustí pokusu na nezpůsobilém předmětu útoku, neznamená to, že jeho čin by měl být beztrestný, protože je tady dána nebezpečnost činu pro společnost. I když by pachatelův útok postrádal individuálně určený objekt, je možné nalézt objekt obecný, který pachatel svým jednáním porušuje.¹⁴⁵ Toto bylo osvětleno judikaturou, kde byl popsán případ usmrcení lidského plodu a rozhodnuto následovně: „*Žena, která v mylném domnění, že je těhotná, požádá někoho jiného o usmrcení svého domnělého plodu, dopouští se pokusu trestného činu usmrcení lidského plodu podle §§ 5, 218 odst. 1 tr. zák. (pozn. zákon č. 86/1950 Sb.). Ten, kdo se souhlasem takové ženy provede na ní zákrok v úmyslu usmrtit její neexistující plod anebo kdo ji svede nebo jí pomáhá, aby byl její domnělý plod usmrcen, dopouští se pokusu trestného činu usmrcení lidského plodu podle §§ 5, 218 odst. 2 tr. zák. (pozn. zákon č. 86/1950 Sb.).*“¹⁴⁶ Jako obecný objekt označil Nejvyšší soud zájem na populaci.

I když bylo řečeno, že pokus na nezpůsobilém předmětu útoku bude trestný, nebude tomu tak vždy. Je nutno totiž rozlišovat případy, kdy by mohl být zasažen reálně existující objekt nebo kdy se jedná o objekt, který ani reálně nebude existovat (např. vražda mrtvoly).¹⁴⁷ Ve druhém případě (absolutně nezpůsobilého předmětu útoku) se totiž jedná o případ, který nemůže být trestným proto, že „*nepoškozuje ani neohrožuje žádný společenský vztah.*“¹⁴⁸

4.6.2. Pokus nezpůsobilými prostředky

Tohoto typu pokusu se dopustí pachatel, který ke spáchání pokusu trestného činu použije prostředky, které „*nemohly vést k dokonání trestného činu,*“¹⁴⁹ byly tedy k dokonání nezpůsobilé. Musíme vždy rozlišovat, zda k dokonání trestného činu v konkrétním případě došlo kvůli tomu, že pachatel k němu neměl potřebnou způsobilost pro spáchání činu nebo proto, že nezávisle na jeho vůli nastaly určité nahodilé okolnosti znemožňující mu dokonání

¹⁴⁵ SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. *Základy trestní odpovědnosti*. 2. vydání. Praha: Orac, 2003, s. 339. ISBN 80-86199-74-6.

¹⁴⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 4. 1955, sp. zn. 1 Tz 273/54.

¹⁴⁷ NEZKUSIL, J. Studie o pokusu v československém trestním právu. *AUC Iuridica*, 1959, č. 1, s. 51. Srov. SOLNAŘ, V. Poznámky k diskusi o tzv. pokusu na nezpůsobilém předmětu útoku. *Právník*, 1957, č. 6, s. 565-567. nebo SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. *Základy trestní odpovědnosti*. 2. vydání. Praha: Orac, 2003, s. 337. ISBN 80-86199-74-6.

¹⁴⁸ SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. *Základy trestní odpovědnosti*. 2. vydání. Praha: Orac, 2003, s. 340. ISBN 80-86199-74-6.

¹⁴⁹ ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 241. ISBN 978-80-7400-109-3.

činu.¹⁵⁰ V druhém případě bude pachatel zpravidla trestný pro pokus, v prvním případě bude díky malé nebezpečnosti jednání beztrestný.¹⁵¹ Pro odlišení relativně a absolutně nezpůsobilých prostředků od způsobilých vychází Nezkusil z tří typů pokusu, „*pokusy prostředkem zcela nezpůsobilým, pokusu z nevědomosti a pokusu z pověřivosti.*“¹⁵² Prostředky absolutně nezpůsobilé nemohou nikdy vést ke spáchání trestného činu (resp. způsobení jeho následku), u prostředků relativně nezpůsobilých způsobilost spáchat trestný čin obecně je, ale záleží na okolnostech a jejich vlastnostech, zda k dokonání skutečně povedou.¹⁵³ Patří sem pokus vraždy zaklínáním nebo atrapou zbraně.

4.6.3. Pokus nezpůsobilým subjektem

V odborné literatuře se vedly široké diskuze o tom, zda se v tomto případě vůbec jedná o samostatný druh nezpůsobilého pokusu, resp. se vůbec jedná o pokus jako takový.¹⁵⁴ Dnešní nauka už ale jednotně zastává názor, že pokus nezpůsobilým subjektem je samostatný druh nezpůsobilého pokusu a omyl pachatele týkající se jeho osoby zde budeme chápat stejně jako omyl v kterémkoli jiném znaku charakterizujícím skutkovou podstatu trestného činu.¹⁵⁵

Příkladem může být pachatel, který se domnívá, že páchá trestný čin ohrožení pohlavní nemocí (§ 155 TZ), ve skutečnosti předmětnou chorobou netrpí.

4.7. Trestnost pokusu

4.7.1. Trestání pokusu

Podle § 21 odst. 2 trestního zákoníku pokus trestného činu je trestný podle trestní sazby stanovené za dokonaný trestný čin.

Při stanovení druhu a výměry trestu se použijí ustanovení § 38 a 39 trestního zákoníku a § 9 zákona o Soudnictví ve věcech mládeže.¹⁵⁶ Podle § 39 odst. 6 písm. c) trestního zákoníku,¹⁵⁷ se bude přihlížet také k tomu, do jaké míry se pokus trestného činu přiblížil dokonání trestného činu.

¹⁵⁰ NEZKUSIL, J. Studie o pokusu v československém trestním právu. *AUC Iuridica*, 1959, č. 1, s. 67.

¹⁵¹ NEZKUSIL, J. Studie o pokusu v československém trestním právu. *AUC Iuridica*, 1959, č. 1, s. 63.

¹⁵² NEZKUSIL, J. Studie o pokusu v československém trestním právu. *AUC Iuridica*, 1959, č. 1, s. 64.

¹⁵³ SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. *Základy trestní odpovědnosti*. 2. vydání. Praha: Orac, 2003, s. 337. ISBN 80-86199-74-6.

¹⁵⁴ Za samostatnou kategorii nebyl považován např. Solnařem nebo Nezkusilem.

¹⁵⁵ ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 241. ISBN 978-80-7400-109-3.

¹⁵⁶ Zákon č. 218/2003 Sb., zákon O soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.

I u pokusu je možné mimořádné snížení trestu odnětí svobody podle § 58 odst. 1 trestního zákoníku¹⁵⁸ za předpokladu, že trest stanovený v základní výměře by byl příliš přísný a nápravy pachatele je možné dosáhnout i uložením trestu kratšího. Mimo toto ustanovení se použije i § 58 odst. 5 trestního zákoníku,¹⁵⁹ které upravuje možnost snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby.

Vedle možnosti mimořádného snížení trestu odnětí svobody může soud využít i § 59 odst. 1 trestního zákoníku¹⁶⁰ a trest pachateli pokusu trestného činu mimořádně zvýšit a to za předpokladu, že je vysoká možnost recidivy pachatele nebo nebezpečnost pro společnost, a proto je náprava pachatele ztížena.

4.7.2. Upuštění od potrestání u přečinů

Jelikož je pokus obecnou formou trestnosti, vztahuje se i na přečiny definované v § 14 odst. 2 trestního zákoníku.¹⁶¹ Pokud se tedy bude jednat o přečiny, může dojít ze strany soudu k upuštění od potrestání v několika případech:

- Podle § 46 odst. 1 trestního zákoníku lze upustit od potrestání pachatele, který spáchal přečin, pokud jeho spáchání lituje a projevuje účinnou snahu po nápravě a to jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a k dosavadnímu životu

¹⁵⁷ § 39 odst. 6 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Při stanovení druhu trestu a jeho výměry přihlédne soud

a) u spolupachatelů též k tomu, jakou měrou jednání každého z nich přispělo ke spáchání trestného činu, b) u organizátora, návodce a pomocníka též k významu a povaze jejich účasti na spáchání trestného činu, c) u přípravy k zvláště závažnému zločinu a u pokusu trestného činu též k tomu, do jaké míry se jednání pachatele k dokonání trestného činu přiblížilo, jakož i k okolnostem a k důvodům, pro které k jeho dokonání nedošlo.“

¹⁵⁸ § 58 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Má-li soud vzhledem k okolnostem případu nebo vzhledem k poměrům pachatele za to, že by použití trestní sazby odnětí svobody trestním zákonem stanovené bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné a že lze dosáhnout nápravy pachatele i trestem kratšího trvání, může snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby tímto zákonem stanovené.“

¹⁵⁹ § 58 odst. 5 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Soud může snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby též tehdy, jestliže odsuzuje pachatele za přípravu k trestnému činu nebo za pokus trestného činu nebo za pomoc k trestnému činu a má vzhledem k povaze a závažnosti přípravy nebo pokusu nebo pomoci za to, že by použití trestní sazby odnětí svobody tímto zákonem stanovené bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné a že lze dosáhnout nápravy pachatele i trestem kratšího trvání. Omezením stanoveným v odstavci 3 přitom není vázán.“

¹⁶⁰ § 59 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Pachateli, který znovu spáchal zvláště závažný zločin, ač již byl pro takový nebo jiný zvláště závažný zločin potrestán, může soud uložit trest v horní polovině trestní sazby odnětí svobody stanovené v trestním zákoně, jejíž horní hranice se zvyšuje o jednu třetinu, jestliže závažnost zvláště závažného zločinu je vzhledem k takové recidivě a ostatním okolnostem případu vysoká nebo možnost nápravy pachatele je ztížena.“

¹⁶¹ § 14 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.“

pachatele lze důvodně očekávat, že již pouhé projednání věci postačí k jeho nápravě i k ochraně společnosti.¹⁶²

- Podle § 46 odst. 2 trestního zákoníku může soud upustit od potrestání také tehdy, jestliže pachatel přípravy nebo pokusu trestného činu nerozpoznal, že příprava nebo pokus vzhledem k povaze nebo druhu předmětu útoku, na němž měl být čin spáchán, anebo vzhledem k povaze nebo druhu prostředku, jímž měl být čin spáchán, nemohl vést k dokonání.¹⁶³
- Lze použít i § 47 trestního zákoníku, podle kterého může soud upustit od potrestání i tehdy, jestliže pachatel spáchal trestný čin ve stavu zmenšené přičetnosti nebo ve stavu vyvolaném duševní poruchou, a soud má za to, že ochranné léčení, které zároveň ukládá, zajistí nápravu pachatele a ochranu společnosti lépe než trest. Tohoto ustanovení se nepoužije, jestliže si pachatel stav zmenšené přičetnosti nebo duševní poruchu přivodil, byť i z nedbalosti, vlivem návykové látky. Podle odstavce 2 může soud upustit od potrestání i tehdy, jestliže pachatel spáchal zločin ve stavu zmenšené přičetnosti nebo ve stavu vyvolaném duševní poruchou, a nelze přitom očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možností působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti, a soud má za to, že zabezpečovací detence, kterou pachateli zároveň ukládá, zajistí ochranu společnosti lépe než trest.¹⁶⁴

4.7.3. Zánik trestnosti pokusu

Obecně bylo ke způsobům zániku trestnosti pojednáno v kapitole přípravy trestného činu.

Zániku trestní odpovědnosti u pokusu trestného činu se věnuje zákon v § 21 odst. 3 trestního zákoníku.¹⁶⁵ K zániku trestní odpovědnosti za pokus trestného činu ale nedochází

¹⁶² § 46 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶³ § 46 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁴ § 47 odst. 1, odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁵ § 21 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Trestní odpovědnost za pokus trestného činu zaniká, jestliže pachatel dobrovolně upustil od dalšího jednání směřujícího k dokonání trestného činu a

a) odstranil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu trestného činu, nebo

b) učinil o pokusu trestného činu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu trestného činu, mohlo být ještě odstraněno; oznámení je nutno učinit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, voják může místo toho učinit oznámení nadřízenému.“

pouze na základě toho, že pachatel dobrovolně upustí od dokonání trestného činu,¹⁶⁶ ale je zde vyžadováno i splnění dalších podmínek stanovených zákonem, které kumulativně přistupují k dobrovolnému upuštění od dokonání trestného činu. Tyto podmínky nalezneme v zákoně ve zmiňovaném § 21 odst. 3 v písmenech a) a b) trestního zákoníku.

Judikatura obsahuje také spektrum případů, kde je popsáno, kdy se nejedná o dobrovolné upuštění od spáchání pokusu trestného činu:

- Pachatel byl přistižen, a proto upustil od dalšího jednání, k čemuž ho vedla obava z trestního stíhání resp. odhalení.¹⁶⁷
- Motivem pro oznámení policii o trestné činnosti pachatele byla obava z trestního stíhání, protože bylo zahájeno proti jeho společníku.¹⁶⁸
- V dokonání činu brání pachateli překážka znemožňující mu dokonání trestného činu.¹⁶⁹
- Pachatel pouze odloží spáchání trestného činu, nebo pokud jen na krátkou dobu přeruší svoje jednání a má v úmyslu v něm dále hodlá pokračovat.¹⁷⁰
- Pachatel upustil od znásilnění, jelikož ho poškozená přelstila.¹⁷¹

Podmínky zániku trestní odpovědnosti podle trestního zákoníku:

§ 21 odst. 3 písm. a) trestního zákoníku

V prvním případě bude nutné, aby pachatel dobrovolně upustil od dokonání trestného činu a zároveň odstranil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem

¹⁶⁶ K tomu rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 9. 1956, sp. zn. 1 Tz 287/56: „Předpokladem beztrestnosti pokusu následkem dobrovolného upuštění od dokonání trestného činu je skutečnost, že pachatel je si vědom toho, že může trestný čin dokonat, avšak nechce tak již učinit.“

¹⁶⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu v Bratislavě ze dne 21. 10. 1971, sp. zn. 2 Tz 104/71. „Nejde o dobrovolné upuštění od dokonání trestného činu v zmysle § 8 ods. 3 písm. a) Tr. zák., ak bol páchatel pri čine prichytený a od ďalšieho konania upustil len preto, že sa obával odhalenia.“

¹⁶⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 7. 1987, sp. zn. 11 To 46/87: „Nejde o dobrovolné upuštění od pokusu trestného činu ve smyslu § 8 odst. 3 písm. b) tr. zák., jestliže pachatel učiní oznámení o své trestné činnosti orgánům Veřejné bezpečnosti proto, že se důvodně obává svého prozrazení, když proti další osobě, která měla na trestné činnosti účast, bylo zahájeno trestní stíhání.“

¹⁶⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 12. 1968, sp. zn. 6 Tz 99/68: „Posouzení skutku jako přípravy uvedeného trestného činu není na překážku, že pachateli bylo zabráněno osobami přítomnými při činu v jednání, které by bezprostředně směřovalo k dokonání vraždy.“

¹⁷⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 6. 1970, sp. zn. 7 To 1/70: „Nejde o dobrovolné upuštění od přípravy k trestnému činu podle § 7 odst. 3 písm. a) tr. zák., jestliže pachatel upustil od dalšího jednání směřujícího k spáchání trestného činu pod vlivem překážky, anebo jestliže uskutečnění svého záměru toliko odložil na pozdější dobu.“

¹⁷¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 4. 1965, sp. zn. 2 Tz 5/65: „O dobrovolné upuštění od pokusu trestného činu znásilnění nejde tehdy, jestliže pachatel od dalšího násilného jednání upustil jen proto, že napadená použila lsti, které pachatel uvěřil.“

z pachatelova podniknutého pokusu trestného činu. Vyžaduje se tedy aktivní působení¹⁷² pachatele k tomu, aby nebezpečí bylo odstraněno.

§ 20 odst. 3 písm. b) trestního zákoníku

Ve druhém případě zániku trestnosti se jedná o případ, kdy pachatel dobrovolně upustí od dokonání trestného činu a zároveň učiní o pokusu trestného činu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu trestného činu, mohlo být ještě odstraněno. Oznámení je nutno učinit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, voják může místo toho učinit oznámení nadřízenému, jinak by bylo neúčinné.¹⁷³

Na rozdíl od prvního případu (§ 21 odst. 3 písm. a)) trestního zákoníku nezáleží na tom, zda bylo nebezpečí hrozící statku chráněnému trestním zákonem skutečně odstraněno nebo nikoli, zákon vyžaduje pouze možnost odstranění následku, nikoli jeho skutečné odstranění.¹⁷⁴

4.7.4. Zánik trestní odpovědnosti v případě, kdy se na pokusu podílí více osob

Jedná se o případ, kdy jeden z více spolupachatelů pokusu upustí od dokonání trestného činu, nicméně čin je dokonán ostatními spolupachateli.¹⁷⁵ Aby tedy došlo k zániku trestnosti u všech, museli by všichni spolupachatelé upustit od dokonání trestného činu, protože jejich jednání se posuzuje u každého z nich samostatně.¹⁷⁶ Může se jednat jen o spolupachatele pokusu nikoli účastníky, jak je tomu možné u přípravy trestného činu.¹⁷⁷

Tento institut upravuje trestní zákoník v § 21 odst. 4.¹⁷⁸ I zde je k zániku trestnosti nutné naplnění znaků dobrovolného upuštění od dokonání trestného činu plus splnění některé z podmínek uvedených v § 21 odst. 3 písm. a) nebo b) trestního zákoníku (viz. výše). Zároveň

¹⁷² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 11. 1986, sp. zn. 5 Tz 33/86

¹⁷³ ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 247. ISBN 978-80-7400-109-3.

¹⁷⁴ ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 247. ISBN 978-80-7400-109-3.

¹⁷⁵ ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 247. ISBN 978-80-7400-109-3.

¹⁷⁶ ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 247. ISBN 978-80-7400-109-3.

¹⁷⁷ ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 248. ISBN 978-80-7400-109-3.

¹⁷⁸ § 21 odst. 4 zákona č. 40/2009, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Je-li na činu zúčastněno více osob, nebrání zániku trestní odpovědnosti za pokus pachatele, který takto jednal, je-li čin dokonán ostatními pachateli nezávisle na jeho dřívějším přispění k činu nebo přes jeho včasné oznámení.“

muselo přesto dojít k dokonání trestného činu a to „*nezávisle na dřívějším přispění k činu nebo jeho včasném oznámení pachatelem, který upustil od dokonání trestného činu.*“¹⁷⁹

¹⁷⁹ ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. (ed). *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 247. ISBN 978-80-7400-109-3.

5. Dokonaný trestný čin

5.1. Pojem dokonaného trestného činu v trestněprávní úpravě

Nejzávažnějším vývojovým stadiem trestné činnosti je dokonaný trestný čin, jelikož pachatel dovedl svůj úmysl spáchat trestný čin až do konce. Vedle přípravy a pokusu se u trestného činu jedná o pachatelovo jednání, které je nejvyšší společenské nebezpečnosti. Rozdíl je mimo jiné v tom, že trestný čin lze spáchat jak ve formě úmyslné, tak nedbalostní.¹⁸⁰ Naproti tomu příprava i pokus jsou postihovány jen u úmyslných trestných činů a u přípravy se navíc musí jednat o zvlášť závažný zločin. I na dokonaný trestný čin se budou vztahovat základní znaky vývojových stadií trestné činnosti tak, jak byly popsány v příslušné kapitole.¹⁸¹

Trestný čin byl definován již v zákoně č. 86/1950 Sb. jako: „*Trestným činem je jen takové pro společnost nebezpečné jednání, jehož výsledek uvedený v zákoně pachatel zavinil.*“¹⁸² Novou zákonnou definici trestného činu přinesl zákon č. 140/1961 Sb., který stanoví: „*Trestným činem je pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v tomto zákoně.*“¹⁸³ I tento zákon byl nahrazen a pro území České republiky platí nový trestní zákoník. Úprava trestního zákona z roku 1961 tedy vymezovala trestné činy jako jednotnou kategorii. Literatura definovala trestný čin jako „*pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoně.*“¹⁸⁴ Pojmovými znaky trestného činu byly jednak znaky uvedené v zákoně (formální znaky trestného činu) a také znak nebezpečnosti činu pro společnost (materiální znak trestného činu). Každý čin, aby byl vůbec trestným činem, musí splňovat materiální i formální znak, proto se jednalo o materiálně-formální nebo formálně-materiální pojetí trestného činu.¹⁸⁵

Nový trestní zákoník zavádí poněkud odlišné pojetí trestného činu, než podávala předchozí právní úprava. Definiuje trestný čin ve dvou ustanoveních. V § 13 odst. 1 uvádí:

¹⁸⁰ § 13 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.“

¹⁸¹ Kapitola Vývojová stadia trestné činnosti-např. princip akcesority, subsidiarity atd.

¹⁸² § 2 zákona č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 68/1957 Sb. účinného ke dni 19. 12.1957.

¹⁸³ § 3 zákona 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákon ač. 52/2009 Sb. účinného ke dni 1. 4. 2009.

¹⁸⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 3. vydání. Praha: LINDE, 2008, s. 104. ISBN 978-80-7201-696-9.

¹⁸⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 3. vydání. Praha: LINDE, 2008, s. 105. ISBN 978-80-7201-696-9.

„Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.“¹⁸⁶

Ve druhém odstavci dále stanoví: „K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.“¹⁸⁷ Druhé ustanovení věnující se vymezení trestného činu je § 111: „Trestným činem se rozumí jen čin soudně trestný, a pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného, též příprava k trestnému činu, pokus trestného činu, organizátorství, návod a pomoc.“¹⁸⁸ Vedle samotných definic se trestní zákoník věnuje dvěma dalším pojmům souvisejícím s trestným činem, které dosud právní úprava neznala. Jedná se dva druhy trestných činů, o přečiny a zločiny.¹⁸⁹ Oběma těmito pojmům se v trestním zákoníku věnuje § 14 v odstavcích 2 a 3: „Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny; zvláště závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.“¹⁹⁰

Nové pojetí trestného činu pro skutek, aby byl trestným činem, vyžaduje splnění dvou základních podmínek a to protiprávnosti a vykazování znaků uvedených v trestním zákoně.¹⁹¹ Došlo k vypuštění materiálního znaku trestného činu (nebezpečnosti činu pro společnost),¹⁹² do popředí se tedy dostává pojetí formální v literatuře doplněné dvěma korektivy.¹⁹³

Trestný čin spáchaný mladistvým pachatelem nazýváme proviněním.¹⁹⁴ Nejedná se o jiné pojetí trestného činu, je to pouze jiné označení pro trestný čin, které musí splňovat stejné podmínky trestnosti jako trestný čin definovaný v trestním zákoníku.¹⁹⁵

¹⁸⁶ § 13 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸⁷ § 13 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸⁸ § 111 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸⁹ § 14 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Trestné činy se dělí na přečiny a zločiny.“

¹⁹⁰ § 14 odst. 2, odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁹¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 114. ISBN 978-80-87212-49-3.

¹⁹² ŠÁMAL, P. K pojmu trestného činu a souvisejícím otázkám v novém trestním zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 5, s. 129.

¹⁹³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 116. ISBN 978-80-87212-49-3. K tomu blíže v dalších podkapitolách.

¹⁹⁴ § 6 zákona č. 218/2003 Sb., zákon O soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 115. ISBN 978-80-87212-49-3.

5.2. Znaky dokonaného trestného činu

5.2.1. Znaky a pojetí trestného činu podle trestního zákona (č. 140/1961 Sb.)

Formální znaky trestného činu

Pokud se jedná o tzv. formální znaky trestného činu, jsou jimi:¹⁹⁶

- Příčetnost a požadovaný věk
- Rozumová a mravní vyspělost u mladistvých
- Znaky skutkové podstaty trestného činu:
 - Objekt
 - Objektivní stránka
 - Subjekt
 - Subjektivní stránka
 - Protiprávnost

Materiální znak trestného činu

Materiální znak je pouze jeden:

- Nebezpečnost činu pro společnost

K materiálně-formálnímu (formálně-materiálnímu) pojetí:

O dokonaný trestný čin se v tomto pojetí bude jednat za předpokladu, že bude splňovat všechny výše uvedené znaky- znaky formální i materiální. Tato koncepce byla v odborné literatuře označována jako materiálně-formální či formálně-materiální pojetí trestného činu.¹⁹⁷ Vycházela z toho, že pachatel nemůže spáchat trestný čin, pokud tento čin nemá požadovanou nebezpečnost pro společnost a znaky, které pro daný trestný čin vyžaduje zákon. Jedná se tedy o dvě podmínky (formální a materiální), které musí čin pachatele splňovat současně.¹⁹⁸ Profesor Jelínek uvádí, že toto pojetí lépe umožňovalo v konkrétních případech reakci na tvrdost zákona.¹⁹⁹ Uvedené pojetí trestného činu nahrazuje nový trestní zákoník (zákon č.

¹⁹⁶ Tyto znaky označuje jako formální znaky a materiální znak trestného činu prof. Jelínek: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 3. vydání. Praha: LINDE, 2008, s. 105-106, 137-138. ISBN 978-80-7201-696-9.

¹⁹⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 3. vydání. Praha: LINDE, 2008, s. 105. ISBN 978-80-7201-696-9.

¹⁹⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 120. ISBN 978-80-87212-49-3.

¹⁹⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 122. ISBN 978-80-87212-49-3.

40/2009 Sb.), která zavádí novou koncepci, vyznačující se předností formálního pojetí, doplněnou dvěma korektivy.²⁰⁰

5. 2. 2. Znaký a pojetí trestného činu v novém trestním zákoníku

Mezi pojmové znaký trestného činu patří:²⁰¹

- Protiprávnost
- Znaký typové- tyto jsou charakterizovány skutkovou podstatou trestného činu a tvoří je objekt, objektivní stránka, subjekt, subjektivní stránka
- Zákonné znaký-věk a přičetnost

K formálnímu pojetí trestného činu:

Formální pojetí trestného činu, které nahradilo materiálně-formální (formálně-materiální) pojetí, je založeno na trestnosti činu, který naplňuje znaký uvedené v trestním zákoníku.²⁰² Spolu s formálními znaký se musí jednat o čin protiprávní. Protiprávnost vyjadřuje, že trestné činy jsou činy nedovolené.²⁰³ Jak už bylo řečeno, k formálnímu pojetí trestného činu přistupují ještě 2 korektivy. Hmotněprávním korektivem bude subsidiarita trestní represe, kterou zakotvuje § 12 odst. 1 trestního zákoníku.²⁰⁴ Tato zásada v podstatě nahrazuje dřívější materiální znak – nebezpečnost trestného činu pro společnost, proto se hovoří o „*materializovaném formálním pojetí*.“²⁰⁵ Nebezpečnost činu pro společnost byla v právní úpravě nahrazena společenskou škodlivostí, přičemž nejsou zakotveny stupně této škodlivosti a bude se vždy posuzovat vzhledem k individuálnímu případu.²⁰⁶ Zásada subsidiarity trestní represe se nevztahuje jen ke znakům trestného činu, ale i např. k trestním opatřením nebo trestním sankcím.²⁰⁷ Korektivem procesněprávním bude zásada oportunit

²⁰⁰ K tomu blíže v podkapitole: K formálnímu pojetí trestného činu.

²⁰¹ Vymezení znaků převzato z: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 119-120. ISBN 978-80-87212-49-3.

²⁰² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 116. ISBN 978-80-87212-49-3.

²⁰³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 115. ISBN 978-80-87212-49-3.

²⁰⁴ § 12 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Jen trestní zákon vymezuje trestné činy a stanoví trestní sankce, které lze za jejich spáchání uložit.“

²⁰⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 118. ISBN 978-80-87212-49-3.

²⁰⁶ ŠÁMAL, P. K pojmu trestného činu a souvisejícím otázkám v novém trestním zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 5, s. 130.

²⁰⁷ ŠÁMAL, P. K pojmu trestného činu a souvisejícím otázkám v novém trestním zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 5, s. 130.

umožňující zastavení trestního stíhání ze strany státního zástupce, kterou najdeme v trestním řádu v § 172 odst. 2 písm. c)²⁰⁸ a § 159a odst. 4.²⁰⁹

5. 2. 3. Znaký skutkové podstaty trestného činu

Skutková podstata vyjadřuje „*znaky trestného činu uvedené v trestním zákoně.*“²¹⁰

Znaký obligatorní

Tyto znaký musí obsahovat každý trestný čin, jedná se o:

- Objekt
- Objektivní stránka
- Subjekt
- Subjektivní stránka

Znaký fakultativní

Tyto se u trestného činu mohou, ale nemusí vyskytovat.

- Předmět útoku
- Místo spáchání trestného činu
- Čas spáchání trestného činu
- Způsob spáchání

Objekt trestného činu

Trestní zákon je konstruován k tomu, aby chránil určité společenské hodnoty a zájmy (jedna ze základních funkcí trestního práva je právě funkce ochranná).²¹¹ Příkladem objektu může být např. lidské zdraví, lidská důstojnost nebo čest, majetek atd. Rozlišujeme objekty trestných činů: obecný, skupinový, individuální, hlavní, vedlejší.²¹²

²⁰⁸ § 172 odst. 2 písm. c) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Státní zástupce může zastavit trestní stíhání, jestliže vzhledem k významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, a vzhledem k chování obviněného po spáchání činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu, je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo.“

²⁰⁹ § 159a odst. 4 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Státní zástupce může věc odložit, jestliže z výsledků prověřování vyplývá, že nastaly okolnosti uvedené v § 172 odst. 2 písm. c).“

²¹⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 143. ISBN 978-80-87212-49-3.

²¹¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 151. ISBN 978-80-87212-49-3.

²¹² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 153-158. ISBN 978-80-87212-49-3.

Objektivní stránka trestného činu

Objektivní stránka trestného činu se skládá z triády:²¹³

- jednání pachatele,
- následek jeho jednání a
- příčinné souvislosti mezi jednáním pachatele a následkem

Tyto znaky musí obsahovat každý trestný čin. Jako nepovinné znaky se mohou vyskytovat např. místo trestného činu, doba spáchání trestného činu, hmotný předmět útoku atd.

Jednáním pachatele budeme rozumět projevení vůle, které bude zpravidla záležet v jeho konání, v případě kdy měl pachatel uloženu nějakou zvláštní povinnost, bude jednání záležet i v porušení této povinnosti,²¹⁴ např. škrcení, ale i neposkytnutí první pomoci.

Následkem pachatelova jednání bude porucha nebo ohrožení, které vznikne objektu trestného činu,²¹⁵ bude to např. ublížení na zdraví nebo vyvolání potratu atd.

Příčinnou souvislostí mezi jednáním a následkem rozumíme jejich vzájemný vztah, který spočívá v tom, že bez pachatelova jednání by nevznikl následek popsany ve skutkové podstatě trestného činu,²¹⁶ např. kdyby pachatel svou oběť nebodl, nedošlo by k její smrti.

Subjekt trestného činu

Pachatele trestného činu vymezuje trestní zákoník v § 22 odst. 1.²¹⁷ Pachatelem může být pouze osoba splňující určité požadavky:

- Musí se jednat o osobu fyzickou, jelikož v právním řádu ČR není uzákoněna možnost trestat i osoby právnické, jedinou výjimkou je institut jednání za jiného, ovšem i v tomto případě je postihována osoba fyzická.²¹⁸
- Osoba musí být starší 15 let.²¹⁹

²¹³ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: CH BECK, 2009, s. 213. ISBN 978-80-7400-042-3. Uvádí znaky objektivní stránky trestného činu-jednání, následek a příčinná souvislost.

²¹⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 162. ISBN 978-80-87212-49-3.

²¹⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 169. ISBN 978-80-87212-49-3. nebo KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: CH BECK, 2009, s. 221. ISBN 978-80-7400-042-3.

²¹⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 175. ISBN 978-80-87212-49-3.

²¹⁷ § 22 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Pachatelem trestného činu je, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná.“

²¹⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 182. ISBN 978-80-87212-49-3.

- V době spáchání trestného činu se musí jednat o osobu přičetnou.²²⁰
- Některé trestné činy vyžadují pro pachatele zvláštní vlastnosti. Potom hovoříme o konkrétním nebo speciálním subjektu trestného činu²²¹ (např. vraždu novorozeného dítěte matkou může spáchat jen matka dítěte).
- U provinění mladistvého se vyžaduje potřebná rozumová a mravní vyspělost, která se posuzuje ve vztahu k věku.²²²

Subjektivní stránka trestného činu

Subjektivní stránku pachatelova jednání tvoří zavinění.²²³ Některé trestné činy vyžadují zavinění ve formě úmyslu, jiné vyžadují úmysl nebo nedbalost, jiné jenom nedbalost. Nedbalost je méně závažnou formou zavinění.

Úmysl je přímý a nepřímý a nedbalost vědomá a nevědomá.

Přímý úmysl znamená, že pachatel ví, co může svým jednáním způsobit a způsobit tento následek chce.²²⁴

Nepřímý úmysl znamená, že pachatel ví, co může způsobit svým jednáním a pro případ, že následek skutečně způsobí, je s tím srozuměn.²²⁵

O vědomou nedbalost se bude jednat tehdy, pokud pachatel věděl, co může způsobit svým jednáním, nicméně bez přiměřených důvodů spoléhal, že se tak nestane.²²⁶

²¹⁹ Požadavek vyjádřený v § 25 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Kdo v době spáchání činu nedovršil patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný.“ K tomu Kratochvíl uvádí, že „se jedná o tzv. matrikový věk, který se počítá od data narození uvedeného v matrice.“ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: CH BECK, 2009, s. 191. ISBN 978-80-7400-042-3.

²²⁰ § 26 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů vymezuje, kdy je osoba nepřičetná: „Kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.“

²²¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 182. ISBN 978-80-87212-49-3.

²²² K tomu § 5 zákona č. 218/2003, zákon O soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů: „Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.“

²²³ Prof. Jelínek uvádí, že „zavinění je psychický vztah člověka ke skutečným zakládajícím trestným činům.“ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 208. ISBN 978-80-87212-49-3.

²²⁴ § 13 odst. 1 a) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem.“

²²⁵ § 13 odst. 1 b) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn.“

²²⁶ § 14 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Trestný čin je spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí.“

O nevědomou nedbalost půjde tam, kdy pachatel o tom, co může způsobit svým jednáním, sice nevěděl, ale vědět měl, nebo mohl.²²⁷

Koncepce trestního zákoníku je založena na tom, že ke spáchání trestného činu se obecně vyžaduje úmysl, pokud zákon neuvádí výslovně, že postačí nedbalost.²²⁸

²²⁷ § 14 odst. 1 b) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Trestný čin je spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl.“

²²⁸ § 13 odst. 2) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

6. Zhodnocení platné právní úpravy a úvahy de lege ferenda

Předchozí kapitoly této práce byly věnovány základnímu vymezení přípravy, pokusu a dokonaného trestného činu, přičemž pozornost byla soustředěna zejména na platnou právní úpravu nového trestního zákoníku, který přinesl zejména nové vymezení trestného činu, zavedl nové pojmy zločin a přečin, omezil trestání přípravy na zvlášť závažné zločiny, pokus nadále považuje za obecnou formu trestné činnosti. Úprava, kterou poskytuje nový trestní zákoník, bude předmětem výkladu i v této kapitole.

6. 1. Příprava

Přípravu, jako neméně závažnou formu trestné činnosti trestní zákoník vymezuje v § 20 odst. 1: *„Jednání, které záleží v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvlášť závažného zločinu, zejména v jeho organizování, opatřování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, srocení, v návodu nebo pomoci k takovému zločinu, je přípravou jen tehdy, jestliže to trestní zákon u příslušného trestného činu výslovně stanoví a pokud nedošlo k pokusu ani dokonání zvlášť závažného zločinu.“*²²⁹ Zákon trestá přípravu jen u tzv. zvlášť závažných zločinů, tedy *„trestných činů úmyslných, za které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí minimálně 10 let.“*²³⁰ Uvedené omezení znamená, že přípravu neřadíme mezi obecné formy trestné činnosti jako dokonaný trestný čin nebo pokus, které se trestají obecně u všech trestných činů za splnění zákonem stanovených podmínek. Říha uvádí, že nová koncepce trestání přípravy jen u zvlášť závažných trestných činů a jen tam, kde to zákon výslovně stanoví, přináší složitější pojetí přípravy, jelikož je třeba nejprve zkoumat, zda se jedná o zvlášť závažný zločin a teprve potom, zda je splněna podmínka trestnosti přípravy.²³¹ Specifikem přípravy je také to, že ve formě přípravy lze spáchat jen trestné činy, pro které je obligatorně stanoveno zavinění ve formě úmyslu.²³² Je otázkou, zda je vyčlenění přípravy z obecných forem trestné činnosti vhodné či nikoli. Při této úvaze je nutné vycházet z toho, že příprava je jako nejméně závažné vývojové stadiu trestné činnosti také společensky nejméně škodlivá, proto zákonodárce vhodně zvolil úpravu trestání

²²⁹ § 20 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²³⁰ § 14 odst. 3 věta za středníkem zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²³¹ ŘÍHA, J. Nová úprava forem trestné činnosti. In JELÍNEK, Jiří (ed). *O novém trestním zákoníku*. Praha: Leges, 2009, s. 43.

²³² JUDr. Říha k tomu uvádí, že by bylo vhodné zakomponovat do trestního zákoníku ustanovení „culpa dolo exorta.“ Jednalo by se o úmyslné jednání způsobující nedbalostní následek. ŘÍHA, J. Nová úprava forem trestné činnosti. In JELÍNEK, Jiří (ed). *O novém trestním zákoníku*. Praha: Leges, 2009, s. 43.

přípravy jen u trestných činů, které jsou společensky nebezpečné a tudíž postihované relativně vysokou trestní sazbou za jejich dokonání. V souvislosti s trestáním přípravy Říha kritizuje nahrazení materiálně-formálního pojetí pojetím formálním, jelikož právě tady „*je více než třeba zkoumat, nakoř má společnost potřebu ji postihovat jako trestný čin.*“²³³ Pokud bychom ale zavedli trestání přípravy obecně u všech trestných činů, je pravděpodobné, že by to vedlo k nepřiměřeným tvrdostem zákona, které by v konkrétních případech bylo třeba odstraňovat, což by vedlo ke složitosti právní úpravy vztahující se k přípravě. V úpravě přípravy v trestním zákoníku se setkáváme s demonstrativním výčtem jednání, která jsou přípravným jednáním např. organizování, spolčení, srocení atd. I když tyto pojmy dále zpřesňuje judikatura a odborná literatura, je výčet těchto jednání přínosný pro představu o tom, co za přípravu považujeme a posiluje to právní jistotu adresátů právní normy. Obecně lze proto říci, že příprava je ve stávajícím trestním zákoníku upravena uspokojivě.

6. 2. Pokus

Pokus je vymezen v § 21 odst. 1 trestního zákoníku jako: „*Jednání, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu a jehož se pachatel dopustil v úmyslu trestný čin spáchat, je pokusem trestného činu, jestliže k dokonání trestného činu nedošlo.*“²³⁴ Pokus je tedy vymezen jako obecná forma trestné činnosti, jelikož zákon neuvádí zvláštní skupinu trestných činů, které lze spáchat ve formě pokusu, jak je tomu u přípravy. Shodně s přípravou je vymezena forma zavinění, a to úmysl. Právní úprava pokusu je trestním zákoníkem vymezena poměrně stručně a to toliko shora uvedenou definicí. Říha navrhuje zakomponovat do této definice spojení „*podle představ pachatele,*“²³⁵ což je podle něj termín lépe specifikující vztah pachatele ke spáchanému činu.²³⁶

Základním problémem právní úpravy lze tedy spatřovat v tom, že je nutné doplňovat tuto obecnou konstrukci o poznatky uváděné v judikatuře a odborné literatuře. Jedná se zejména o problematiku nezpůsobilého pokusu, ale i např. ustanovení o časové a místní určenosti pokusu atd. V budoucnu by proto bylo vhodné, vymezit pokus obsáhleji, věnovat mu v trestním zákoníku větší prostor a zapojit do právní úpravy instituty, o kterých zákon

²³³ ŘÍHA, J. Nová úprava forem trestné činnosti. In JELÍNEK, Jiří (ed). *O novém trestním zákoníku*. Praha: Leges, 2009, s. 43.

²³⁴ § 21 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²³⁵ ŘÍHA, J. Nová úprava forem trestné činnosti. In JELÍNEK, Jiří (ed). *O novém trestním zákoníku*. Praha: Leges, 2009, s. 44.

²³⁶ ŘÍHA, J. Nová úprava forem trestné činnosti. In JELÍNEK, Jiří (ed). *O novém trestním zákoníku*. Praha: Leges, 2009, s. 44.

prozatím mlčí. Naopak nesporným pozitivem stávající úpravy je, že umožňuje postihovat širokou škálu jednání trestaných podle trestního zákoníku.

Příprava i pokus jsou trestné sazbou za dokonáný trestný čin/ zvláště závažný zločin.²³⁷ Mají obdobně upraveny důvody zániku trestní odpovědnosti²³⁸ a úpravu trestnosti přípravy a pokusu, kdy se na činu podílí více osob.²³⁹ Stejně jako u přípravy, i u pokusu Říha tvrdí, že předchozí materiálně-formální koncepce trestného činu byla pro účely posuzování trestnosti pokusu zdařilejší, zejména se to projeví u absolutně nezpůsobilého pokusu.²⁴⁰

6. 3. Dokonáný trestný čin

Trestný čin je vymezen v § 13 odst. 1 trestního zákoníku: „*Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*“²⁴¹ Trestné činy se podle nové právní úpravy dělí na přečiny a zločiny,²⁴² vymezené v trestním zákoníku v § 14 odst. 2 a odst. 3: „*Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny; zvláště závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon*

²³⁷ § 20 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Příprava je trestná podle trestní sazby stanovené na zvláště závažný zločin, k němuž směřovala, jestliže trestní zákon nestanoví něco jiného.“

§ 21 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Pokus trestného činu je trestný podle trestní sazby stanovené na dokonáný trestný čin.“

²³⁸ § 20 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Trestní odpovědnost za přípravu k zvláště závažnému zločinu zaniká, jestliže pachatel dobrovolně upustil od dalšího jednání směřujícího k spáchání zvláště závažného zločinu a

a) odstranil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknuté přípravy, nebo
b) učinil o přípravě k zvláště závažnému zločinu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknuté přípravy, mohlo být ještě odstraněno; oznámení je nutno učinit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, voják může místo toho učinit oznámení nadřízenému.“

§ 21 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Trestní odpovědnost za pokus trestného činu zaniká, jestliže pachatel dobrovolně upustil od dalšího jednání směřujícího k dokonání trestného činu a

a) odstranil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu trestného činu, nebo

b) učinil o pokusu trestného činu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu trestného činu, mohlo být ještě odstraněno; oznámení je nutno učinit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, voják může místo toho učinit oznámení nadřízenému.“

²³⁹ § 20 odst. 4 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Je-li na činu zúčastněno více osob, nebrání zániku trestní odpovědnosti za přípravu pachatele, který takto jednal, je-li čin dokonán ostatními pachateli nezávisle na jeho dřívějším přispění k činu nebo přes jeho včasné oznámení.“

§ 21 odst. 4 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Je-li na činu zúčastněno více osob, nebrání zániku trestní odpovědnosti za pokus pachatele, který takto jednal, je-li čin dokonán ostatními pachateli nezávisle na jeho dřívějším přispění k činu nebo přes jeho včasné oznámení.“

²⁴⁰ ŘÍHA, J. Nová úprava forem trestné činnosti. In JELÍNEK, Jiří (ed). *O novém trestním zákoníku*. Praha: Leges, 2009, s. 43.

²⁴¹ § 13 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²⁴² § 14 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Trestné činy se dělí na přečiny a zločiny.“

*stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.*²⁴³ Trestní zákoník se věnuje pojmu trestného činu také i ve výkladovém ustanovení § 111: „*Trestným činem se rozumí jen čin soudně trestný, a pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného, též příprava k trestnému činu, pokus trestného činu, organizátorství, návod a pomoc.*“²⁴⁴

Nový trestní zákoník zasáhl nejvíce právě právní úpravu trestného činu, jelikož přinesl nové formální pojetí trestného činu, kterým nahradil dosavadní materiálně-formální (formálně-materiální) pojetí. Tato úprava vychází z toho, že skutek je trestným činem pokud naplňuje znaky uvedené v trestním zákoníku a je protiprávní.²⁴⁵ V tomto lze spatřovat určité zjednodušení právní úpravy, které podle některých autorů posiluje právní jistotu v oblasti páchání trestné činnosti, nicméně i formální pojetí bylo nutno doplnit a to pomocí hmotněprávního (zásada subsidiarity trestní represe) a procesně právního (zásada oportunitý trestního stíhání) korektivu. Hovoří se tedy o novém pojetí trestného činu, nicméně nepřináší příliš zásadní změny, spíše se jedná o upřednostnění jednoho ze dvou znaků a to formálního pojetí nad pojetím materiálním, přičemž materiální znak zůstává v částečně pozměněné a zredukované podobě.

Novinkou v právní úpravě je i dělení trestných činů na přečiny, zločiny a zvláště závažné zločiny. Dělení trestných činů bylo dosud předmětem trestní nauky, nicméně v zákoně byla uvedena jen definice trestného činu. Trestní zákoník poskytnul pojmu trestného činu větší prostor a posílil právní jistotu tím, že přesně vymezil předmětné pojmy. Nová právní úprava je tedy koncepčně pojata lépe, než ta stávající, s tím, že dle mého by bylo vhodné toto zohlednění hmotněprávního a procesně právního korektivu zakotvit přímo v ustanovení vymezující trestný čin, případně v konstrukci trestného činu uvést odkaz na danou úpravu.

²⁴³ § 14 odst. 2, odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²⁴⁴ § 111 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²⁴⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 114. ISBN 978-80-87212-49-3.

7. Srovnání úpravy pokusu, přípravy a dokonaného trestného činu v pojetí českého právního řádu se zahraniční právní úpravou

7. 1. Právní úprava zahraniční

Právní úprava trestního práva České republiky a Slovenské republiky je velmi podobná, je to dáno zejména historickými souvislostmi obou zemí, které v minulosti tvořily jeden stát, Československo. Ten po svém vzniku v roce 1918 navázal na právní úpravu rakousko-uherskou, kterou převzal tzv. recepční normou.²⁴⁶ I když se jednalo o jeden stát, neměl jednotný právní systém, jelikož v Čechách platila právní úprava rakouská, na Slovensku spíše uherská, jednalo se o tzv. právní dualismus.²⁴⁷ Další vývoj práva je poznamenán historickými událostmi, zejména protektorátem, druhou světovou válkou a vzestupem komunismu.

V roce 1950 byl přijat trestní zákon č. 86/1950 Sb. a trestní řád č. 87/1950 Sb., tyto se zasadily o kodifikaci a unifikaci trestního práva na území Československa.²⁴⁸ Další trestní zákon byl přijat v roce 1961 jako zákon č. 140/1961 Sb., tento zákon byl mnohokrát novelizován, nejvýznamnější novely jsou z let 1989 a 1990.²⁴⁹ V roce 1993 dochází k rozdělení České a Slovenské Federativní Republiky na Českou republiku a Slovenskou republiku. Oba státy přejímají trestní zákon z roku 1961, k rekodifikaci trestního práva dochází nejprve na Slovensku, kde nebyl zákon č. 140/1961 Sb. novelizován tolikrát jako v Čechách, a proto zde potřeba nové právní úpravy vyvstala dříve.²⁵⁰ Nový trestní zákon, č. 300/2005 Zz., zavádí do právní úpravy trestního práva mnoho novot, některé z nich se následně objevují v novém trestním zákoníku přijatém na území České republiky, č. 40/2009 Sb., který se slovenským trestním zákonem do značné míry inspiroval.

I když nový slovenský trestní zákon přináší řadu změn, pozornost bude soustředěna na to, jak upravuje trestný čin, přípravu a pokus trestného činu.

²⁴⁶ KANDRÁČ, Pavel. *Slovenské trestné právo. Základy trestnej zodpovednosti*. Právnická fakulta UMB, 2000, s. 22. Jednalo se o recepční normu č. 11/1918 Sb.

²⁴⁷ KANDRÁČ, Pavel. *Slovenské trestné právo. Základy trestnej zodpovednosti*. Právnická fakulta UMB, 2000, s. 22.

²⁴⁸ KANDRÁČ, Pavel. *Slovenské trestné právo. Základy trestnej zodpovednosti*. Právnická fakulta UMB, 2000, s. 25.

²⁴⁹ č. 159/1989 Sb. a č. 175/1990 Sb.

²⁵⁰ *Slovenský trestní zákon*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, s. 3. ISBN 80-7338-055-2.

Trestný čin

§ 8 zákona č. 300/2005 Zz.

„Trestný čin je protiprávní čin, jehož znaky jsou uvedeny v tomto zákoně, nestanoví-li tento zákon jinak.“²⁵¹

§ 9 zákona č. 300/2005 Zz.

„Trestným činem je přečin a zločin.“²⁵²

§ 10 zákona č. 300/2005 Zz.

„(1) Přečin je a) trestný čin spáchan z nedbalosti nebo

b) úmyslný trestný čin, za který tento zákon ve zvláštní části stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nepřevyšující pět let.

(2) Nejde o přečin, je-li s ohledem na způsob provedení činu a jeho následky, okolnosti, za kterých byl čin spáchan, míru zavinění a pohnutku pachatele jeho závažnost nepatrná.“²⁵³

Zvláštností úpravy přečinu je, že pouze za něj lze uložit nově upravené trestní sankce, a to domácí vězení a trest povinné práce.²⁵⁴

§ 11 zákona č. 300/2005 Zz.

„(1) Zločin je úmyslný trestný čin, za který tento zákon ve zvláštní části stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby převyšující pět let.

(2) O zločin se jedná též v případě, že v přísnější skutkové podstatě přečinu spáchaného úmyslně je stanovena horní hranice trestní sazby převyšující pět let.

(3) Zločin, za který tento zákon stanoví trest odnětí svobody s dolní hranicí trestní sazby nejméně deset let, se považuje za zvlášt' závažný.“²⁵⁵

Příprava ke zločinu

§ 11 zákona č. 300/2005 Zz.

²⁵¹ *Slovenský trestní zákon*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, s. 22. ISBN 80-7338-055-2.

²⁵² *Slovenský trestní zákon*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, s. 22. ISBN 80-7338-055-2.

²⁵³ *Slovenský trestní zákon*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, s. 22. ISBN 80-7338-055-2.

²⁵⁴ Trest domácího vězení je uveden v § 53, trest povinné práce v § 54 zákona č. 300/2005 Zz., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů.

²⁵⁵ *Slovenský trestní zákon*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, s. 22. ISBN 80-7338-055-2.

„(1) Přípravou ke zločinu se rozumí jednání, které spočívá v úmyslném organizování zločinu, opatrování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, srocení, v návodu, objednání nebo pomoci k takovému zločinu anebo v jiném úmyslném vytváření podmínek pro jeho spáchání, jestliže nedošlo k pokusu ani dokonání zločinu.

(2) Příprava ke zločinu je trestná podle trestní sazby stanovené za zločin, ke kterému směřovala, jestliže tento zákon ve zvláštní části nestanoví něco jiného.

(3) Trestnost přípravy ke zločinu zaniká, pokud pachatel dobrovolně

a) upustil od dalšího jednání směřujícího ke spáchání zločinu a napravil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému tímto zákonem z provedené přípravy, nebo

b) učinil o přípravě ke zločinu oznámení orgánu činnému v trestním řízení nebo Policejnímu sboru v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému tímto zákonem z provedené přípravy, mohlo být ještě odstraněno; voják může tuto skutečnost oznámit rovněž svému nadřízenému nebo služebnímu orgánu a osoba ve výkonu trestu odnětí svobody nebo ve výkonu vazby též příslušníkovi Sboru vězeňské a justiční stráže.

(4) Ustanovením odstavce 3 není dotčena trestnost pachatele za jiný trestný čin, který už tímto jednáním spáchal.²⁵⁶

Pokus

§ 14 zákona č. 300/2005 Zz.

„(1) Pokusem trestného činu se rozumí jednání, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu, kterého se pachatel dopustil v úmyslu spáchat trestný čin, pokud nedošlo k dokonání trestného činu.

(2) Pokus trestného činu je trestný podle trestní sazby stanovené pro dokonáný trestný čin.

(3) Trestnost pokusu trestného činu zaniká, pokud pachatel dobrovolně

a) upustil od dalšího jednání potřebného ke spáchání trestného činu a nepravil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému tímto zákonem z podniknutého pokusu, nebo

b) učinil o pokusu trestného činu oznámení orgánu činnému v trestním řízení nebo Policejnímu sboru v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému tímto zákonem z provedeného pokusu, bylo ještě možné napravit; voják může tuto skutečnost oznámit rovněž svému nadřízenému nebo služebnímu orgánu a osoba ve výkonu trestu odnětí svobody nebo ve výkonu vazby též příslušníkovi Sboru vězeňské a justiční stráže.

²⁵⁶ Slovenský trestní zákon. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, s. 23. ISBN 80-7338-055-2.

(4) *Ustanovením odstavce 3 není dotčena trestnost pachatele za jiný trestný čin, který už tímto jednáním spáchal.*“²⁵⁷

7. 2. Srovnání právní úpravy české a zahraniční

7. 2. 1. Obecná východiska

Slovenský trestní zákon je konstruován na základech individuální trestní odpovědnosti resp. odpovědnosti fyzických osob, na zásadách legality, zákonnosti, principu humanismu, principu jednoty represe.²⁵⁸ Hlavními funkcemi trestního práva je funkce regulativní, výchovná, preventivní, prevenční.²⁵⁹ Slovenské právo vychází z ústavních základů, hlavním pramenem jsou zákony.²⁶⁰

Stejně jako český trestní zákoník, se i slovenský trestní zákon věnuje vývojovým stadiím trestné činnosti již v úvodních ustanoveních, přičemž shodně vymezuje nejprve pojem trestného činu, dále přípravu a následně pokus trestného činu. Ani v jednom ze zákoníků nejsou tedy vývojová stadia uspořádána podle realizace úmyslu pachatele spáchat trestný čin, čili tak, jak je vymezuje teorie.²⁶¹

7. 2. 2. Trestný čin

Oba předpisy dnes spočívají na stejném, formálním pojetí trestného činu.²⁶² Vymezení pojmu trestný čin je velmi podobné v obou předpisech, shodně jako znaky skutku, který lze považovat za trestný čin, uvádí protiprávnost a naplnění znaků uvedených v zákoně. Český trestní zákoník se vedle vymezení pojmu trestného činu v § 13 trestního zákoníku²⁶³ věnuje ještě formě zavinění, kdy uvádí, že k trestnosti činu je třeba zavinění úmyslného, pokud není zákonem výslovně stanoveno, že postačí zavinění nedbalostní. Obdobné ustanovení obsahuje

²⁵⁷ *Slovenský trestní zákon*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, s. 23-24. ISBN 80-7338-055-2.

²⁵⁸ KANDRÁČ, Pavel. *Slovenské trestné právo. Základy trestnej zodpovednosti*. Právnická fakulta UMB, 2000, s. 10-12.

²⁵⁹ KANDRÁČ, Pavel. *Slovenské trestné právo. Základy trestnej zodpovednosti*. Právnická fakulta UMB, 2000, s. 8.

²⁶⁰ KANDRÁČ, Pavel. *Slovenské trestné právo. Základy trestnej zodpovednosti*. Právnická fakulta UMB, 2000, s. 32-33.

²⁶¹ Např. Jelínek Jiří, Kratochvíl, Kandrác

²⁶² *Slovenský trestní zákon*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, s. 3. ISBN 80-7338-055-2.

²⁶³ § 17 zákona č. 300/2005 Zz, trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů.: „Pre trestnosť činu spáchaného fyzickou osobou treba úmyselné zavinenie, ak tento zákon výslovne neustanovuje, že stačí zavinenie z nedbanlivosti.“

i slovenský trestní zákoník v § 17 zákona 300/2005 Zz.²⁶⁴ Pokud budeme hovořit o teoretickém vymezení pojmu trestného činu a jeho dělení tak, jak ho uvádí odborná literatura, bude se v případě obou pojetí týkat o vymezení téměř identické.

7. 2. 3. Zločiny a přečiny

Oba tyto pojmy jsou upraveny jak v českém tak slovenském trestním zákoně. Za přečin jsou označovány shodně trestné činy nedbalostní, z těch úmyslných pak jen ty, jejichž horní hranice trestu odnětí svobody není vyšší než 5 let.²⁶⁵ Slovenský trestní zákoník k tomuto přidává ještě negativní vymezení přečinu, resp. uvádí, kdy se o přečin jednat nebude.²⁶⁶ Zločin je v trestním zákoníku České republiky vymezen jako čin, který není přečinem.²⁶⁷ Slovenský trestní zákon se tomuto pojmu věnuje širěji, stanoví, že se jedná o trestný čin úmyslný, za který je stanoven trest odnětí svobody s horní sazbou převyšující pět let,²⁶⁸ dále se jedná o zločin v případě, kdy v přísnější skutkové podstatě úmyslného přečinu je stanovena hranice trestní sazby převyšující pět let.²⁶⁹ Oba předpisy upravují i zvlášť závažné zločiny jako zločiny, za které je stanoven trest odnětí svobody s dolní hranicí nejméně deset let (ve slovenské úpravě),²⁷⁰ s horní hranicí nejméně deset let (v české úpravě).²⁷¹

²⁶⁴ § 13 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.“ § 13 odst. 2 trestního zákoníku: „K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.“

²⁶⁵ § 11 zákona č. 300/2005 Zz., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů: „Přečin je a) trestný čin spáchaný z nedbanlivosti alebo b) úmyselný trestný čin, za ktorý tento zákon v osobitnej časti ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby neprevyšujúcou päť rokov.“

§ 14 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.“

²⁶⁶ § 11 odst. 2 zákona č. 300/2005 Zz., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů: „Nejde o přečin, ak vzhľadom na spôsob vykonania činu a jeho následky, okolnosti, za ktorých bol čin spáchaný, mieru zavinenia a pohnútku páchatel'a je jeho závažnosť nepatrná.“

²⁶⁷ § 14 odst. 3 (věta před středníkem) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny.“

²⁶⁸ § 11 odst. 1 zákona č. 300/2005 Zz.: trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů: „Zločin je úmyselný trestný čin, za ktorý tento zákon v osobitnej časti ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby prevyšujúcou päť rokov.“

²⁶⁹ § 11 odst. 2 zákona č. 300/2005 Zz trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů: „O zločin ide aj vtedy, ak v prísnějšíj skutkovej podstate přečinu spáchaného úmyselne je ustanovená horná hranica trestnej sadzby prevyšujúca päť rokov.“

²⁷⁰ § 11 odst. 3 č. zákona 300/2005 Zz. trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů: „Zločin, za ktorý tento zákon ustanovuje trest odňatia slobody s dolnou hranicou trestnej sadzby najmenej osem rokov, sa považuje za obzvlášť závažný.“

²⁷¹ § 14 odst. 3 (věta za středníkem) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Zvlášť závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.“

7. 2. 4. Příprava

Příprava trestného činu je v obou právních úpravách považována za nejméně závažné vývojové stadiu trestné činnosti, které je nejvzdálenější dokonání trestného činu, a které je možné spáchat jen ve formě úmyslu. Dalším společným rysem jsou negativní vymezení²⁷² a demonstrativní vymezení jednání, ve kterém může příprava spočívat, obecně se jedná o různé způsoby vytváření podmínek pro spáchání trestného činu, přičemž slovenský trestní zákoník výslovně navíc uvádí objednání zločinu. Základním rozdílem obou úprav je, že v českém právním řádu je příprava vztažena jen na zvlášť závažné zločiny, zatímco ve slovenském trestním zákoně se trestá příprava u zločinů.²⁷³ Obě úpravy se dále věnují trestání přípravy a případům zániku trestnosti přípravy, kvalifikované přípravě, česká právní úprava navíc uvádí i zánik trestnosti přípravy, kdy se na přípravě podílí více osob.²⁷⁴ Uvádí, že příprava je trestná za zločin/ zvlášť závažný zločin, ke kterému směřovala, pokud zákon nestanoví něco jiného.²⁷⁵ K zániku trestnosti potom dochází ve dvou případech. Podle slovenské úpravy musí pachatel dobrovolně upustit od dalšího jednání a napravit nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému zákonem,²⁷⁶ nebo dobrovolně učinil oznámení o přípravě ke zločinu.²⁷⁷ Velmi podobně upravuje zánik trestnosti právní úprava česká, která pro oba případy vyžaduje dobrovolné upuštění od dalšího jednání a buď odstranění nebezpečí,²⁷⁸ nebo

²⁷² O přípravu se nebude jednat, pokud došlo k dokonání nebo pokusu zvlášť závažného zločinu/ zločinu. K tomu § 20 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a § 13 zákona č. 300/2005 Zz., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů.

²⁷³ § 13 odst. 1 zákona č. 300/2005 Zz., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů: „Příprava na zločin je konanie, ktoré spočíva v úmyselnom organizovaní zločinu, zadavažovaní alebo prispôsobovaní prostriedkov alebo nástrojov na jeho spáchanie, v spolčení, zhluknutí, návode, objednávaní alebo pomoci na taký zločin alebo v inom úmyselnom vytváraní podmienok na jeho spáchanie, ak nedošlo k pokusu ani dokonaniu zločinu.“

²⁷⁴ § 20 odst. 4 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Je-li na činu zúčastněno více osob, nebrání zániku trestní odpovědnosti za přípravu pachatele, který takto jednal, je-li čin dokonán ostatními pachateli nezávisle na jeho dřívějším přispění k činu nebo přes jeho včasné oznámení.“

²⁷⁵ § 13 odst. 2 zákona č. 300/2005 Zz., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů, § 20 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²⁷⁶ § 3 odst. 3 a) zákona č. 300/2005 Zz., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů: „Trestnosť prípravy na zločin zaniká, ak pachateľ dobrovoľne upustil od ďalšieho konania smerujúceho k spáchaniu zločinu a odstránil nebezpečenstvo, ktoré vzniklo zájmu chránenému týmto zákonom z podniknutej prípravy, alebo“

²⁷⁷ § 3 odst. 3 b) zákona č. 300/2005 Zz., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů: „Trestnosť prípravy na zločin zaniká, ak pachateľ dobrovoľne urobil o príprave na zločin oznámenie orgánu činnému v trestnom konaní alebo Policajnému zboru v čase, keď nebezpečenstvo, ktoré vzniklo zájmu chránenému týmto zákonom z podniknutej prípravy, samohlo ešte odstrániť; vojak môže toto oznámenie urobiť aj svojmu nadriadenému alebo služebnému orgánu a osoba vo výkone trestu odňatia slobody alebo vo výkone väzby aj príslušníkovi Zboru väzenskej a justičnej stráže.“

²⁷⁸ § 20 odst. 3 a) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Trestní odpovědnost za přípravu k zvlášť závažnému zločinu zaniká, jestliže pachatel dobrovolně upustil od dalšího jednání směřujícího k spáchání zvlášť závažného zločinu a odstránil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknuté přípravy, nebo...“

vhodné oznámení.²⁷⁹ V obou zákonech je dále shodně uvedeno, že i v případě zániku trestnosti za přípravu, není dotčena trestnost pachatele za trestný čin již dokonaný.²⁸⁰

7. 2. 5. Pokus

Ohledně pojmu pokusu panuje mezi oběma právními předpisy, jak slovenským tak českým, největší shoda. Pokus je v obou zákonech vymezen téměř stejně, nechybí úprava trestnosti pokusu, důvodů zániku trestní odpovědnosti, ustanovení o kvalifikovaném pokusu, český předpis uvádí navíc zánik trestnosti v případech, kdy se na pokusu podílí více osob.²⁸¹ Z uvedeného je patrné, že v zákonech je ustanovení o pokusu koncipováno stejně jako ustanovení o přípravě. Následující platí pro obě úpravy. Pokus je úmyslné jednání, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu, nicméně k jeho dokonání nedošlo.²⁸² Je trestný sazbu stanovenou za čin, k jehož spáchání směřoval.²⁸³ Zánik trestnosti a kvalifikovaný pokus je vymezen shodně jako u přípravy (viz. výše).

7. 3. Souvislost s právem EU

V průběhu času začaly státy spolupracovat v určitých právních oblastech. Tato mezinárodní spolupráce se v evropském prostoru v oblasti trestního práva projevuje ve dvou základních rovinách – spolupráce v oblasti práva Evropské Unie a v oblasti Rady Evropy.²⁸⁴ Pod vlivem práva vznikajícího v těchto institucích bude modifikována právní úprava platná v členských státech. Členství České republiky v obou organizacích bude mít vliv na podobu vnitrostátního trestního práva zejména z hlediska jeho úpravy, interpretace a aplikace a

²⁷⁹ § 20 odst. 3 b) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Trestní odpovědnost za přípravu k zvláště závažnému zločinu zaniká, jestliže pachatel dobrovolně upustil od dalšího jednání směřujícího k spáchání zvláště závažného zločinu a) učinil o přípravě k zvláště závažnému zločinu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknuté přípravy, mohlo být ještě odstraněno; oznámení je nutno učinit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, voják může místo toho učinit oznámení nadřízenému.“

²⁸⁰ § 20 odst. 5 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 13 odst. 4 zákona č. 300/2005 Zz., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů.

²⁸¹ § 21 odst. 4 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Je-li na činu zúčastněno více osob, nebrání zániku trestní odpovědnosti za pokus pachatele, který takto jednal, je-li čin dokonán ostatními pachateli nezávisle na jeho dřívějším přispění k činu nebo přes jeho včasné oznámení.“

²⁸² § 21 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Jednání, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu a jehož se pachatel dopustil v úmyslu trestný čin spáchat, je pokusem trestného činu, jestliže k dokonání trestného činu nedošlo.“

§ 14 odst. 1 zákona č. 300/2005 Zz, trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů.: „Pokus trestného činu je konanie, ktoré bezprostredne smeruje k dokonaniu trestného činu, ktorého sa pachateľ dopustil v úmysle spáchať trestný čin, ak nedošlo k dokonaniu trestného činu.“

²⁸³ § 21 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 14 odst. 2 zákona č. 300/2005 Zz., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů.

²⁸⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 82. ISBN 978-80-87212-49-3.

nových pramenů.²⁸⁵ V rámci Rady Evropy se bude jednat především o spolupráci v oblasti počítačové kriminality, terorismu, korupci, organizovanému zločinu,²⁸⁶ a to prostřednictvím rámcových úmluv.²⁸⁷

Evropské právo je jedinečným právním systémem chápaným jako „*množina právních systémů evropských států*,“²⁸⁸ který se jako takový vyznačuje mnohými zvláštnostmi. Z hlediska práva trestního bude významná zejména oblast tzv. třetího pilíře,²⁸⁹ kde státy přijímají ke sjednocení svých vnitrostátních politik společné postoje, rámcová rozhodnutí, rozhodnutí, úmluvy a opatření.²⁹⁰

²⁸⁵ KRATOCHVÍL, V. *České trestní právo hmotné a procesní v evropském právním prostředí*. 1. Vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 11. ISBN: 978-80-210-4982-6.

²⁸⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 85-87. ISBN 978-80-87212-49-3.

²⁸⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 83. ISBN 978-80-87212-49-3.

²⁸⁸ ŠIŠKOVÁ, Naděžda, STEHLÍK, Václav. *Evropské právo 1. Ústavní základy Evropské Unie*. Praha: LINDE, 2007, s. 71. ISBN 978-80-7201-680-8.

²⁸⁹ Policejní a justiční spolupráce v trestních věcech-čl. 34 SEU.

²⁹⁰ ŠIŠKOVÁ, Naděžda, STEHLÍK, Václav. *Evropské právo 1. Ústavní základy Evropské Unie*. Praha: LINDE, 2007, s. 98. ISBN 978-80-7201-680-8.

8. Závěr

V této práci byl podán ucelený výklad problematiky vývojových stadií trestné činnosti, zejména v té podobě, jak je upravena v novém trestním zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.) a v odborné literatuře, věnující se rozsáhlé materii trestního práva, bylo ale čerpáno i z mnoha odborných článků, komentovaných znění zákona nebo elektronických zdrojů. Nutnost použít při definování pojmu vývojových stadií článků, učebnic i komentářů vyplývá zejména z toho, že zákon neumožňuje komplexní pochopení této problematiky z krátkých zákonných ustanovení věnujících se předmětné problematice. Jednalo se zejména o pokus nezpůsobilý, který není v zákoně vymezen, avšak je to pojem široce popisovaný literaturou, a ke kterému se vztahuje i bohatá soudní judikatura. Dále také o přesné vymezení trestného činu, které zákon uvádí skoupě, nicméně se k němu vztahuje bohatá publikační činnost autorů zabývajících se odvětvím trestního práva.

Pozornost byla v této práci vždy soustředěna na vymezení základních pojmů, jak v platné, tak dřívější právní úpravě, dále jejich znaků, a to jak společných, tak vzájemně odlišujících, členění pojmů a zvláštní problematice s nimi spojené. U každého vývojového stadia byl stručně popsán jeho vývoj z historického hlediska a pojetí v právní úpravě České republiky. U trestného činu bylo blíže rozebráno nové pojetí trestného činu, u přípravy a pokusu to byly druhy přípravy a pokusu a otázky zániku trestnosti, přičemž zvláštní pozornost byla věnována nezpůsobilému pokusu.

Vedle pojmosloví vývojových stadií trestné činnosti, tedy přípravě, pokusu a dokonání trestného činu, byla věnována pozornost shrnutí a zhodnocení platné právní úpravy, srovnání úprav českého trestního zákoníku a slovenského trestního zákona, úvahám de lege ferenda a vlivu evropského práva na trestní právo České republiky.

S ohledem na to, že Česká republika přijala nový trestní zákoník, došlo k určitým změnám v pojetí vývojových stadií trestné činnosti, zejména k novému pojetí trestného činu, kde bylo upuštěno od materiálně-formálního pojetí k pojetí formálnímu s materiálními korektivy.²⁹¹ Bylo uvedeno, v čem spočívá rozdíl obou úprav a jak formální pojetí trestného činu vnímají autoři učebních textů trestního práva, resp. v čem spatřují výhody a nevýhody oproti předchozímu pojetí. Nová úprava trestného činu tak zasahuje celou koncepci trestního zákoníku a promítá se tak i do vývojových stadií trestné činnosti, jelikož činy spáchané ve formě přípravy nebo pokusu, jsou také trestnými činy, i když musí splňovat další zvláštní předpoklady. Přednosti a nedostatky nové koncepce, kterou zavádí trestní zákoník, se projeví

²⁹¹ viz. kapitola Dokonaný trestný čin

až v praxi, proto bylo problematické uvádět úvahy de lege ferenda, vzhledem k novosti právní úpravy. Nový trestní zákoník byl přijat v době, kdy je Česká republika již několik let členem Evropské Unie, kde je tendence unifikovat právní úpravy jednotlivých členských států. Z toho plyne, že trestní právo České republiky je pod výraznými vlivy jiných evropských právních systémů. Podobnost právní úpravy české a slovenské je zde nejvíce zřejmá. Slovensko přijalo nový trestní zákoník i nový trestní řád dříve než Česká republika, přičemž oba předpisy jsou si velmi podobné, což je dáno hlavně historickými souvislostmi.

Pro úplnost budou uvedeny některé další změny, které uvádí nový trestní zákoník. Jsou jimi například nové trestné činy, trestá se např. stalking nebo hackerství. Došlo ke zvýšení některých trestních sazeb např. u trestných činů týrání zvířat, těžkého ublížení na zdraví nebo vraždy. Zavádí se nově alternativní trest domácího vězení, některé dříve trestné činy jsou dnes jen přestupky atd. Lze tedy shrnout, že nový trestní zákoník, účinný od 1. 1. 2010 přinesl mnoho změn právní úpravy trestního práva v několika různých oblastech a jedná se o významnou kodifikaci v českém právním systému, na kterou bude pravděpodobně navazovat nová úprava trestního řádu.

Hlavním cílem práce bylo podat výklad systematicky, srozumitelně a obsáhnout pokud možno celou materii vývojových stadií trestné činnosti. Důraz byl kladen zejména na přehledné uspořádání pojmů a na systematickosti textu.

S ohledem na to, že i tato práce měla své stanovené limity, neobsáhla institut vývojových stadií zcela, nicméně vymezila alespoň základní a nejdůležitější aspekty, které do dané problematiky spadají.

9. Seznam použité literatury

Monografie:

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 3. vydání. Praha: LINDE, 2008. 831 s. ISBN 978-80-7201-696-9.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. 896 s. ISBN 978-80-87212-24-0.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010. 904 s. ISBN 978-80-87212-49-3.

KANDRÁČ, Pavel. *Slovenské trestné právo. Základy trestnej zodpovednosti*. Právnická fakulta UMB, 2000. 139 s.

KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: CH BECK, 2009. 834 s. ISBN 978-80-7400-042-3.

KRATOCHVÍL, V. *České trestní právo hmotné a procesní v evropském právním prostředí*. 1. Vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 184 s. ISBN: 978-80-210-4982-6.

LIBANT, S. *Trestné právo hmotné a procesné*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. 116 s.

NOVOTNÝ, O., JELÍNEK, A., VANDRUCHOVÁ, M. *Trestní právo hmotné. I. Obecná část*. 3. Vydání. Praha: Codex, 1997. s. 153.

Slovenský trestní zákon. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006. 203 s. ISBN 80-7338-055-2.

SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. *Základy trestní odpovědnosti*. 2. vydání. Praha: Orac, 2003. 455 s. ISBN 80-86199-74-6.

ŠČERBA, F. *Výběrová bibliografie článků z trestního práva 1997-2005*. Praha: LINDE, 2006. 240 s. ISBN 8072016334.

ŠIŠKOVÁ, Naděžda, STEHLÍK, Václav. *Evropské právo 1. Ústavní základy Evropské Unie*. Praha: LINDE, 2007. 310 s. ISBN 978-80-7201-680-8.

Komentáře:

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. 1216 s. ISBN 978-80-87212-22-6.

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník, Komentář, I. Díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1287 s. ISBN 978-80-7400-109-3.

Odborné časopisy a sborníky:

- FILIPOVSKÝ, J. Pokus v trestním zákoně. *Lidové soudnictví*, 1951, č. 3, s. 68-72.
- KONEČNÝ, F. K problematice vývojových stádií trestného činu. *Československá kriminalistika*, 1984, č. 1, s. 55-63.
- KUČERA, P. Nezpůsobilý pokus. Pokus nezpůsobilého subjektu. *Trestněprávní revue*, 2008, č. 5, s. 144-149.
- KUČERA, P. Objektivní teorie, subjektivní teorie a pokus trestného činu. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 1, str. 1-9.
- KUČERA, P. Pokus trestného činu. Nástin historického vývoje. *Trestní právo*, 2008, č. 6, s. 32-42.
- KUČERA, P. Trestné činy, jež mohou být spáchány ve formě pokusu. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 7-8, s. 45-52.
- NEZKUSIL, J. Studie o pokusu v československém trestním právu. *AUC Iuridica*, 1959, č. 1, s. 7-103.
- ROTYKA, P. Příprava trestného činu. *Socialistická zákonnost*, 1978, č. 1, s. 37-41.
- ŘÍHA, J. Nová úprava forem trestné činnosti. In JELÍNEK, Jiří (ed). *O novém trestním zákoníku*. Praha: Leges, 2009, s. 42-50.
- SOLNAŘ, V. Poznámky k diskusi o tzv. pokusu na nezpůsobilém předmětu útoku. *Právník*, 1957, č. 6, s. 565-567.
- ŠÁMAL, P. K pojmu trestného činu a souvisejícím otázkám v novém trestním zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 5, str. 129-136.

Právní předpisy:

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 52/2009 Sb. účinném ke dni 1. 4. 2009

Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 68/1957 Sb. účinném ke dni 19. 12. 1957

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 300/2005 Zz., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 200/1999 Sb., zákon O přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 218/2003 Sb., zákon O soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura:

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 6. 1959, sp. zn. 2 Tz 14/1959

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 3. 1983, sp. zn. 6 Tz 7/83

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 11. 1986, sp. zn. 5 Tz 33/86

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 5. 1976, sp. zn. 4 To 13/76

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 12. 1978, sp. zn. 1 Tzf 4/78

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 9. 1956, sp. zn. 1 Tz 287/56

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 4. 1955, sp. zn. 1 Tz 273/54

Rozhodnutí Nejvyššího soudu v Bratislave ze dne 21. 10. 1971, sp. zn. 2 Tz 104/71

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 7. 1987, sp. zn. 11 To 46/87

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 12. 1968, sp. zn. 6 Tz 99/68

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 4. 1965, sp. zn. 2 Tz 5/65

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 6. 1970, sp. zn. 7 To 1/70

10. Abstrakt

Tato práce popisuje vývojová stadia trestné činnosti v platné právní úpravě, tedy úpravě nového trestního zákoníku. Zaměřuje se na vymezení základních pojmů vývojových stadií, přípravu, pokus, dokonáný trestný čin a jejich principy, vzájemné odlišnosti jednotlivých vývojových stadií a jejich specifika. V práci je shrnuta platná právní úprava a uvedeno několik úvah de lege ferenda, také porovnání problematiky vývojových stadií trestné činnosti v trestním zákoníku České republiky s trestním zákonem Slovenské republiky, se stručným exkursem o českém trestním právu v evropském kontextu. Hlavním cílem diplomové práce je podat podrobný a ucelený výklad problematiky vývojových stadií trestné činnosti tak, aby byl systematický a srozumitelný.

Abstrakt:

This thesis describes development stages of the crime in valid legal form, thus legal form of new criminal code. Focusing on determination of essential terms of development stages of the crime, preparation of crime, attempted crime, accomplished crime and their principles, mutual differences of development stages of crime and their specifics. In this thesis valid legal form is resumed and few considerations de lege ferenda are introduced, also there is comparison of development stages of crime issues in criminal code of Czech republic with criminal code of Slovak republic, with short excursion about czech criminal law in european context. The main aspiration of this diploma thesis is to provide detailed and complete explanation of development stages of the crime issues to be systematical and intelligible.

11. Klíčová slova

-vývojová stadia trestné činnosti, principy vývojových stadií trestné činnosti, příprava trestného činu, pokus trestného činu, nezpůsobilý pokus, trestnost pokusu/přípravy, dokonaný trestný čin, zločin, přečin, předčasně dokonané trestné činy, formální pojetí trestného činu, objekt trestného činu, objektivní stránka trestného činu, subjekt trestného činu, subjektivní stránka trestného činu

Key words

-development stages of the crime, principles of development stages of the crime, preparation of crime, attempted crime, incapable attempted crime, punishability of attempted crime/preparation of crime, accomplished crime, crime, offence, prematurely accomplished crimes, formal concept of crime, object of crime, objective page of crime, perpetrator, culpability